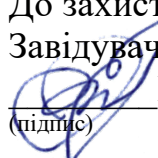

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ФІЛОЛОГІЇ ТА МАСОВИХ КОМУНІКАЦІЙ
КАФЕДРА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

До захисту допустити:

Завідувач кафедри

 Кудлай В'ячеслав Олегович
(підпис) (ПІБ завідувача кафедри)

«13» травня 2024 р.

**«АНАЛІТИЧНІ ДОКУМЕНТИ ЯК РЕЗУЛЬТАТ ФУНКЦІОНУВАННЯ
ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИХ ЦЕНТРІВ»**

Кваліфікаційна робота
здобувача вищої освіти бакалаврського
рівня вищої освіти, освітньо-професійної програми
«Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»
Акобія Дмитра Андрійовича

Науковий керівник:
Федотова Оксана Олегівна,
доктор історичних наук, професор кафедри інформаційної діяльності

Рецензент:
Гавеля Оксана Миколаївна,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри креативних
культурних індустрій НАКККіМ

Кваліфікаційна робота захищена

з оцінкою добре 85В

Секретар ЕК

«13» червня 2024 р.

Київ – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ	8
1.1. Зміст та принципи інформаційно-аналітичної діяльності.....	8
1.2. Характеристика діяльності та типологія інформаційно-аналітичних центрів.....	16
Висновки до розділу 1.....	23
РОЗДІЛ 2. АНАЛІТИЧНИЙ ДОКУМЕНТ ЯК ПРОДУКТ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	25
2.1. Призначення та функціональні особливості аналітичних матеріалів.....	25
2.2. Види аналітичних документів.....	30
2.3. Специфіка підготовки аналітичних документів.....	34
Висновки до розділу 2.....	43
РОЗДІЛ 3. ВИВЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИХ ЦЕНТРІВ УКРАЇНИ: (НА ПРИКЛАДІ УКРАЇНСЬКОГО ЦЕНТРУ ЕКОНОМІЧНИХ ТА ПОЛІТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА РАЗУМКОВА)	45
3.1. Історія створення та аналіз продукції Українського центру економічних та політичних досліджень імені Олександра Разумкова.....	45
3.2. Подальші перспективи розвитку інформаційно-аналітичних центрів в Україні.....	50
Висновки до розділу 3.....	55
ВИСНОВКИ	56
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	61

ВСТУП

Актуальність дослідження. На сучасному етапі аналітичний документ виступає необхідним інструментом для прийняття управлінських рішень. Аналітичні документи призначені не тільки для інформування з того чи іншого питання в процесі ухвалення рішення, але також можуть впливати на експертів і політиків для прийняття ними конкретного варіанту керівних дій.

Готуючи аналітичний документ, аналітик повинен спиратися на актуальну інформацію, оскільки цінність її полягає не тільки в достовірності, а й у тому, наскільки вона відповідає сьогodнішнім проблемам держави у сферах безпеки, економіки, соціальної політики, міжнародних відносин. Найновіша інформація – це запорука успішної роботи аналітика. Вона допомагає розібратися в проблемі, а також є найважливішим критерієм для ухвалення обґрунтованого рішення. Допомогти тому покликані також аналітичні центри як дослідницькі організації, що реалізують прикладні дослідження міждисциплінарного характеру в галузі державної політики, вивчають та моніторять існуючі в суспільстві проблеми, а також надають допомогу управлінцям задля ефективного і якісного провадження їхньої професійної діяльності.

Інформаційно-аналітична робота, що виконується аналітичними осередками, представляє собою процес опрацювання вихідної інформації, виявлення причинно-наслідкових і просторово-часових зв'язків між порівнюваними даними, змістовної обробки даних, зрештою, вироблення нової інформації, та надання її у вигляді певного інформаційного продукту. Таким продуктом є аналітичний документ, важливість якого на сучасному етапі важко переоцінити. Отже, актуальність нашої проблеми пояснюється необхідністю вивчення діяльності вітчизняних інформаційно-аналітичних центрів зі створення аналітичної продукції для покращення роботи державних органів влади.

Стан наукової розробленості теми. Для розуміння обраної нами теми велике значення мали наукові публікації, присвячені окремим питанням інформаційно-аналітичної роботи, за авторством В.М. Варенка, Н. С. Вовк, А.О. Мандзюка, В.І. Захарової, В.Я. Філіпової [6-8, 10, 31-34, 17] та ін.

Узагальнена характеристика напрямів та особливостей роботи аналітичних осередків містилася у публікаціях О. Маєвської, Н. Ржевської [30, 47]. Висвітленню діяльності неурядових інформаційно-аналітичних центрів сприяли розвідки О. Клименко, О. Федорчук, Л. Чернявської [20, 56, 60].

Вітчизняна практика діяльності аналітичних центрів розглядалася у роботах А. Шостак, С. Шулімова [63, 64].

Стали у нагоді також статті з питань роботи бібліотечних та університетських інформаційно-аналітичних центрів В. Горового, О. Сербіна, Т. Ярошенко [14, 50].

Корисними інформаційними джерелами для вивчення типів аналітичних осередків були наукові публікації О. Мандзюка, І. Петренка, М. Сенченка, О. Сенченко, В. Гастинщикова [6-8, 41-42, 49] та ін. вчених.

Джерельну базу дослідження сформувала наукова періодика, книжкові видання (монографії, навчальні посібники), а також продовжувані видання (збірники праць). Цінними джерелами для підготовки кваліфікаційної роботи були електронні документи. За видами застосовувалася наукова та навчальна література.

Об'єктом дослідження є діяльність інформаційно-аналітичних центрів.

Предмет дослідження – робота інформаційно-аналітичних центрів зі створення аналітичних документів.

Мета дослідження – вивчити діяльність інформаційно-аналітичних центрів з підготовки аналітичної продукції.

З урахуванням об'єкта, предмета та мети роботи поставлено такі **завдання:**

- 1) розкрити сутність та принципи інформаційно-аналітичної роботи;
- 2) охарактеризувати діяльність та виокремити типи вітчизняних інформаційно-аналітичних центрів;
- 3) уточнити призначення та функціональні особливості аналітичних матеріалів;
- 4) розглянути основні види аналітичних документів;
- 5) з'ясувати специфіку підготовки інформаційної аналітики;
- 6) здійснити аналіз продукції інформаційно-аналітичних осередків України: (На прикладі Українського центру економічних та політичних досліджень імені Олександра Разумкова);
- 7) визначити подальші перспективи розвитку вітчизняних інформаційно-аналітичних центрів.

Методологічною основою роботи стали праці українських дослідників, присвячені широкому спектру проблемних аспектів щодо діяльності інформаційно-аналітичних центрів України з підготовки аналітичної продукції.

В ході написання роботи застосовано такі наукові методи:

- 1) джерелознавчого аналізу (для формування джерельної бази дослідження);
- 2) термінологічний (для уточнення понять і термінів);
- 3) історичний (для висвітлення історії створення Українського центру економічних та політичних досліджень імені Олександра Разумкова);
- 4) порівняння (для співставлення завдань діяльності та форм власності інформаційно-аналітичних центрів України);
- 6) теоретичного узагальнення (для написання аналітичних висновків);
- 7) спеціальні методи (аналізу, синтезу, індукції, дедукції).

Практичне значення роботи обумовлено тим, що отримані результати можуть бути використані в ході розробки навчальних дисциплін за напрямом спеціальності в освітньому процесі Маріупольського державного

університету. Основні висновки та положення також можливо застосувати для оптимізації діяльності вітчизняних інформаційно-аналітичних центрів.

Апробація результатів роботи. Нами було здійснено усну апробацію результатів дослідження на:

1) Декаді студентської науки 2024.; Тема доповіді: «Призначення та функціональні властивості аналітичних документів».

2) Міжнародній науково-теоретичній конференції молодих учених «Культура та інформаційне суспільство XXI століття» (м. Харків, 18–19 квітня 2024 року); Тема доповіді: «Основні види аналітичної продукції: призначення та характеристика».

За матеріалами виступів здано до оргкомітетів конференцій і опубліковано тези доповідей, а також наукову статтю:

1) Акобій Д. Призначення та функціональні властивості аналітичних документів // Дебют: збірник тез доповідей студентів факультету філології та масових комунікацій за результатами участі в Декаді студентської науки 2024 / За заг. ред. к. політ. н., проф. Трофименка М. В., д. е. н., проф. О.В. Булатової. Київ, 2024.

2) Федотова О.О., Акобій Д.А. Базові принципи провадження інформаційно-аналітичної діяльності. «Інформаційні технології і системи в документознавчій сфері»: матеріали ІХ Всеукраїнської наукової конференції (м. Вінниця, 12 квітня 2024 р.). Вінниця, ДНУ імені Василя Стуса, 2024.

3) Федотова О.О., Акобій Д.А. Стан та проблемні аспекти діяльності вітчизняних інформаційно-аналітичних центрів. Сучасні аспекти модернізації науки: стан, проблеми, тенденції розвитку: матеріали XLIV-ої Міжнародної науково-практичної конференції (м. Умео (Швеція), 7 травня 2024) / за ред. І.В. Жукової, Є.О. Романенка. м. Умео (Швеція): ВАДНД, 2024. С.188-191.
URL: <http://perspectives.pp.ua/public/site/conferency/conf-44.pdf>

4) Федотова О.О., Акобій Д.А. Подальші перспективи розвитку інформаційно-аналітичних осередків в Україні. Science in modern world:

prospects and directions of development (May 17–18, 2024. Riga, the Republic of Latvia): International scientific conference. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2024.

5) Федотова О., Акобій Д. Основні види аналітичної продукції: призначення та характеристика. Культура та інформаційне суспільство XXI століття: матеріали міжнар. наук.-теорет. конф. молодих учених, 18–19 квітня 2024 р. У 2 ч. Ч. 2. / За ред. Н. Рябухи та ін. Харків: ХДАК, 2024. С. 190–192.

6) Fedotova O., Akobiy D. Information and analytical centres of Ukraine: specifics activity and classification. *Norwegian Journal of development of the International Science*. 2024. №130.

Структурна побудова дипломної роботи обумовлена поставленою метою та завданнями дослідження. Кваліфікаційна праця складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел.

Загальний обсяг праці становить 67 сторінок. Основний текст нараховує 59 сторінок, список використаних джерел формують 66 позицій.

РОЗДІЛ 1. НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Зміст та принципи інформаційно-аналітичної діяльності

Інформаційно-аналітична діяльність – це особлива сфера інформаційної діяльності, яка безпосередньо пов’язана з операціями виявлення, оброблення, зберігання і розповсюдження інформації у галузях управління, політики та економіки. Інструментальний зміст інформаційно-аналітичної діяльності співвідноситься зі змістом інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності установ, підприємств та організацій.

Водночас діяльність зі збору та аналізу інформації є невід’ємною частиною процесу управління будь-якою установою. Для сфери управління важливо не лише мати своєчасне дослідження первинної інформації, а й активно виявляти проблемні ситуації та прогнозувати розвиток подій. Необхідність передбачати, виявляти та прогнозувати тенденції розвитку ситуації зумовлює нагальну потребу використання різних аналітичних методів опрацювання вихідної інформації.

Аналітичний аспект даної роботи можна розуміти як серію творчих аналітичних дій з оцінювання інформації та ухвалення управлінських рішень, процес семантичного опрацювання даних із використанням методів та інструментів «аналітики» або «інформаційного аналізу», фінальним результатом якого є перетворення різномірних даних на готовий інформаційний продукт – аналітичний документ.

Одним із ключових принципів організації інформаційно-аналітичного процесу виступає ясність викладу. Сенс його здійснення заключається в тому, аби результати діяльності фахівця-аналітика стали легкодоступними для інших суб’єктів. Адже правильне сприйняття інформації переконає споживача і тим самим забезпечить успіх справи. Іноді автори забувають про

це. Інформаційно-аналітичні документи мають бути стислими, простими для розуміння (доступними) та переконливими [3].

Досягти цього можливо за допомогою виконання ряду правил. У першу чергу, змістове наповнення документа передбачає розробку чіткої структури. Краще висловити кожен ідею в кількох коротких, простих реченнях. Рекомендується уникати використання великої кількості спеціальної термінології та використовувати просту (але не повсякденну) мову. Слід пам'ятати, що єдина мета спеціальних термінів в інформаційно-аналітичній роботі – точно і правильно донести повідомлення до споживача [6].

Задля переконливості, інформаційне повідомлення, що міститься в певному документі, має віддзеркалювати основні причинні та наслідкові зв'язки, а також подаватися у формі, зрозумілій для одержувача інформації. Необхідною умовою виконання цього правила є висока кваліфікація спеціаліста-аналітика, тобто здатність знаходити аргументи, необхідні для доказу своєї точки зору на питання, що розглядається. Багатоаспектність і міждисциплінарність наукових питань передбачають їх дослідження з урахуванням тих векторів, що зумовлені різними рівнями розробки наукових методологій.

Основні принципи процесу організації та аналізу інформації, ще розроблені свого часу генералом Вашингтоном Плеттом у США, не змінюються: «Повідомляти точно, вчасно і ясно» [6, с. 29].

У своїй праці «Інформаційна робота стратегічної розвідки» даний американський експерт із інформаційно-аналітичної роботи так викладає принципи розвідувально-аналітичної діяльності в міжнародних відносинах:

- 1) Виявлення сенсу фактів. Необхідно прояснити сенс необроблених фактів. Це можна зробити, порівнюючи дані попередніх років та дані інших країн. Розкриття сенсу фактів підвищує їхню корисність.

- 2) Виявлення причин і наслідків. Встановлення причин того чи іншого явища полегшує використання інформації особами, відповідальними за розроблення державної політики.

3) Міркування щодо національної ідентичності. Культура, віросповідання та народна творчість допомагають встановити особливості національної ідентичності та посилити або послабити потенціал країни.

4) Виявлення тенденцій розвитку. Важливо визначити тип тенденції, чи є вона стійкою, циклічною або постійною. Це допомагає прогнозувати майбутнє.

5) Ступінь вірогідності. Читачі документа повинні мати гарне уявлення про достовірність і правильність найважливіших фактів, представлених у ньому.

6) Висновок. Це одна з найважливіших частин будь-якого документа, оскільки читачі часто запам'ятовують тільки висновок [36, с. 51].

Сам процес аналізу інформації в галузі управління можна описати як процес пошуку, збирання, опрацювання та подання інформації у формі, придатній для використання під час ухвалення управлінських рішень.

Власне наслідком аналітичної роботи виступає вторинний документ, що представляє собою своєрідну інформаційну модель досліджуваної проблеми. Ці інформаційні документи включають так звані аргументовані знання у формі аналітичних висновків, конкретних рекомендацій і подальших прогнозів. Це насамперед, огляди, річні звіти та аналітичні довідкові документи. До оглядової інформації належать також інформаційні релізи. Підготовка до випуску інформації потребує аналізу первинної інформації та поділу її на основну та надлишкову, публічну та конфіденційну, основну та периферійну. Нині в Україні існує низка аналітичних служб, які пропонують цілий спектр різноманітних інформаційних продуктів, як от: проведення спеціалізованих соціологічних досліджень, здійснення моніторингу засобів масової інформації, підготовка довідок, аналітичних і прогнозних оглядів тощо. Проте у роботі підрозділів інформаційно-аналітичного профілю бракує координації. Важко не тільки дізнатися, яка інформація і для кого виробляється, але й перевірити факт її

існування, оскільки така продукція не входить до системи загальнодоступних документальних комунікацій.

Важливо усвідомити, що результати інформаційно-аналітичної діяльності є не первинними, а вторинними джерелами. Інформаційні документи містять так звані інференційні знання у вигляді висновків, рекомендацій і прогнозів. Здебільшого це огляди, річні звіти, аналітичні зведення тощо. Інформаційна продукція, підготовлена внаслідок інформаційно-аналітичного процесу, повинна бути максимально придатною задля застосування клієнтами і корисною для них з моменту її розробки [3, с. 12].

Для того щоб зрозуміти природу й організаційні механізми інформаційної діяльності у сфері управління різними соціальними системами, розглянемо важливу ланку цієї форми діяльності: інформаційно-аналітичні процеси у сфері підготовки та ухвалення управлінських рішень. Інформаційно-аналітичний процес у царині управління – це процес пошуку, збирання, накопичення, опрацювання та представлення інформаційних даних у найбільш оптимальній формі, потрібній для прийняття якісного та ефективного управлінського рішення [35].

Слід зазначити, що управлінські рішення, на відміну від рішень, ухвалюваних, наприклад, у теоретичних або фундаментальних науках, що спрямовані на розв'язання конкретної проблеми, зазвичай мають чіткі строки та мають бути реалізовані протягом певного періоду часу. Це нагально важливо в бізнесі, де завжди є фіксований термін виконання ділових угод.

Досить важливим параметром оцінювання усієї інформаційної документації вважається поняття достовірності інформаційного повідомлення. Надійність забезпечується правильним поєднанням багатьох чинників, що визначають ефективність роботи аналітика. Головними з них є: глибоке розуміння реальності тими, хто аналізує повідомлення; правильний добір фактів, що належать до об'єкта аналізу; виявлення основних моментів і причинно-наслідкових зв'язків явища або процесу на основі аналізу фактів.

Таким чином, рівень фахових якостей людини, яка провадить аналітичну діяльність, включає професійні знання, ерудицію та вміння орієнтуватися і робити висновки в нестандартних ситуаціях. Цей набір вмінь відіграє важливу роль у підготовці достовірного аналітичного матеріалу.

Наступним надзвичайно важливим принципом організації інформаційно-аналітичних операцій можна вважати своєчасність створення та надання аналітичних матеріалів, що є вкрай актуальною вимогою для користувачів. Цінність своєчасної інформації для осіб, які ухвалюють рішення, може бути настільки великою, що варто пожертвувати навіть надійністю повідомлення. Звісно, це не означає, що зміст повідомлення суттєво зміниться, але ступінь його достовірності певною мірою буде мати погіршеність. Зрештою, надійність інформації залежить від її здатності відображати існуючий предмет з необхідною точністю.

Насправді, ситуації, коли доводиться йти на компроміс із надійністю інформації заради її своєчасного надання, не такі рідкісні, як може здатися. Для здобуття конкурентних переваг завжди варто пам'ятати про вчасність одержання інформації для ухвалення потрібних рішень, а важливість надійності інформації не слід зводити в абсолют.

Ще одним базовим принципом провадження інформаційно-аналітичної роботи виступає ясність поданого документа, аби результати діяльності фахівця-аналітика були оптимально доступні для їх розуміння замовниками. Адже правильне сприйняття інформації переконає споживача і тим самим забезпечить успіх справи.

Отже, інформаційно-аналітичні документи повинні мати стислий характер викладу, бути цілком зрозумілими (доступними) та аргументовано-переконливими.

Добре відомо, що стислість – сестра таланту. Короткі повідомлення легше зрозуміти і запам'ятати, ніж довгі. Короткі повідомлення також мають перевагу перед більш довгими (розгорнутими) з огляду на те, що час на підготовку та ухвалення управлінських рішень завжди обмежений.

Інформаційно-аналітичні документи можна зробити більш зрозумілими та доступними для споживачів, дотримуючись кількох правил. Перш за все, він повинен мати чітку структуру. Кожна ідея має бути виражена в кількох коротких, простих реченнях.

Зрештою, щоб основне послання документа було досить переконливим, істотні причинно-наслідкові зв'язки мають бути відображені в доступній і зрозумілій для споживача формі. Необхідною умовою дотримання цього правила є висока кваліфікація аналітика (секретаря) і його здатність знаходити аргументи, потрібні для доказу своєї точки зору на питання, що розглядається.

Розглядаючи систему принципів інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів управління, слід зазначити, що вони поділяються на загальні та галузеві. Так, до загальних принципів належать ті, які є основоположними для всіх галузей права. Вони відображаються в змістовому наповненні галузевих принципів адміністративного права і далі розподіляються на головні принципи й принципи формування і роботи деяких його органів (скажімо, принципи, покладені в основу функцій державних службовців, окремі принципи у сфері адміністративної відповідальності, адміністративної-процедурні та ін.).

Загалом основні принципи адміністративного права, закріплені в Конституції України, прописані й розвинуті в законодавчих та інших нормативних актах, включають у себе: принципи прав і свобод людини і громадянина; принцип верховенства права; принцип законності; принцип рівності громадян перед законом; принцип демократичної правотворчості та правозастосування; принцип взаємної відповідальності держави й особи; принцип справедливості та гуманності у відносинах між державою й особистістю [24].

Галузеві принципи взаємопов'язані з адміністративними принципами і в зміненому вигляді з'являються в положеннях адміністративного права, набуваючи форми конкретних обов'язкових вимог. Наприклад, українське

законодавство встановлює основні засади інформаційних відносин, які включають гарантію права на інформацію; публікацію, доступність і свободу обміну інформацією; точність і повноту інформації; свободу вираження поглядів і переконань; законність одержання, використання, поширення, збереження та захисту інформації; захист людини від втручання в її особисте і сімейне життя [44].

А Закон України «Про доступ до публічної інформації» встановлює принципи максимальної прозорості та відкритості функціонування органів державної влади, безперешкодного одержання, розповсюдження та будь-яких інших способів застосування інформації, представленої або оприлюдненої шляхом опублікування згідно з законом (виключення становлять окремі, законодавчо прописані випадки), рівності без урахування расової, політичної, релігійної належності, статевого, етнічного та соціального походження, стану наявного майна, наявного місця проживання особи, її мови користування тощо [43].

Гарантії у сфері інформаційного забезпечення встановлені чинним законодавством України. У межах діяльності державних органів, органів місцевого самоврядування та підпорядкованих їм організацій відповідні органи створюють відкриті для всіх інформаційні ресурси з питань, що належать до їхньої компетенції.

Чинні законодавчі акти гарантують права власників інформаційних технологій, інформаційних ресурсів та систем, які забезпечуються діяльністю відповідних органів. Також можна виокремити набір спеціальних принципів щодо інформації та аналізу, які підтримують управлінську діяльність та є основою для організації аналітичної роботи, зокрема:

1. Цілеспрямованість інформаційно-аналітичного забезпечення. Передбачає спрямованість на досягнення конкретних цілей або розв'язання проблем. По суті, цей принцип являє собою фундаментальний базовий елемент забезпечення ефективності управлінської діяльності.

2. **Актуальність.** Інформаційно-аналітична діяльність має орієнтуватися на потреби функціонування органів безпеки України. Порушення цього принципу означає недотримання критерію цілеспрямованості. Тому інформаційна та аналітична складові даної роботи мають бути спрямовані на вирішення конкретних питань високої важливості.

3. **Активність.** Представлення функцій системи інформаційно-аналітичної підтримки та результатів аналітичної роботи забезпечується на умовах, які не залежать від конкретних вимог користувача, і включає елемент прогнозування, що визначає принцип діяльності системи інформаційно-аналітичної підтримки.

4. **Достовірність даних для аналітичної роботи.** Потрібна інформаційна підтримка, що забезпечує точні кількісні дані, відсутність суб'єктивності у параметрах, що використовуються, максимальну об'єктивність і обґрунтованість наступних висновків, оцінок і рекомендацій.

5. **Цілісність наявної інформації, необхідної для вирішення завдань і досягнення поставлених цілей.**

6. **Альтернативність.** Функції інформаційно-аналітичного забезпечення, що надають можливість вільного формування різних позицій внаслідок отримання наявної інформації. Результати дослідницької та аналітичної роботи мають бути без спотворень доведені до вищого керівництва установи чи організації з урахуванням їх категоріального аналізу за допомогою систем інформаційно-аналітичного забезпечення.

7. **Обґрунтованість результатів, що базується на обробці інформаційних послідовностей, забезпечується отриманням наукових даних, валідних інформаційно-аналітичних методик і відповідає критерію виконання принципу достовірності.**

8. **Систематичність.** Організація інформаційно-аналітичної роботи шляхом підтримання ефективності та всебічного аналізу розв'язуваних завдань з урахуванням їхнього становища, ролі та взаємозв'язків у загальній структурі головних видів діяльності установи або організації.

9. Своєчасність. Результати роботи зі збору та аналізу інформації мають бути передані вчасно і в зручній для кінцевого користувача формі.

10. Ініціативність. Вона забезпечує точне визначення і пояснення проблем, постановку завдань і пропозицію рішень, не обмежуючись традиційними концепціями управління.

11. Об'єктивність. Гарантує відсутність упередженого ставлення аналітиків до дослідження або його результатів.

12. Безперервність і гнучкість. Це взаємопов'язані на рівні постійної організації інформації та аналітичного моніторингу, з одного боку, своєчасне виявлення змін у поточній ситуації, у дослідженнях, що проводяться, або в реалізації запланованих заходів, а з другого – здатність проводити аналітичну роботу без кардинальної зміни набору методів та інструментів, використовуваних для проведення швидкої адаптації управлінської діяльності до змін [22].

Таким чином, окреслені принципи інформаційно-аналітичної діяльності є надзвичайно важливі, оскільки забезпечують ефективність управлінського процесу з точки зору використання інформації та проведення дієвого аналізу відомостей.

1.2. Характеристика діяльності та типологія інформаційно-аналітичних центрів

Розвиток інформаційного суспільства сьогодні супроводжується підвищенням значимості інформаційно-аналітичної роботи, оскільки вона дає можливість з'ясувати поточний стан інформаційних процесів, актуальних подій, а також побачити головні тенденції їх подальших змін. В результаті реалізації набору розумових операцій з інформаційного пошуку, накопичення, зберігання, наступного оброблення та аналізу першоджерел постає принципово новий тип вторинних документів у вигляді аналітичної записки, огляду, довідки, прогнозу та ін.

Велика роль в інформаційно-аналітичній діяльності належить експертно-аналітичним центрам. Як зазначається у Великій українській енциклопедії, це автономного типу експертні осередки, які провадять багатогалузеві дослідження у напрямі державної політики, моніторять нагальні проблеми життєдіяльності соціуму, сприяють виробленню стратегії розв'язання різнопланових задач, допомагають у розробці рекомендацій для публічних управлінців [41].

Існує низка характеристик, які, на відміну від решти аналогічних служб, притаманні саме аналітичним центрам:

- 1) виступають суб'єктами політичного процесу, що можуть активно впливати на розробку стратегічної лінії, поточного політичного курсу, сприяти окресленню подальших сценаріїв вирішення проблемних питань;
- 2) можуть самостійно обирати та визначати тематику здійснюваних досліджень та, як правило, фінансуються з додаткових джерел;
- 3) тримають своєрідний баланс між інформаційними відомостями та владними структурами, є ділянкою для відкритого дискутування максимальної кількості учасників;
- 4) у своїй діяльності спираються на наукову методологію, методіку експертного аналізу, й зорієнтовані на вирішення, у першу чергу, практичних, суспільно-значущих питань;
- 5) створюють та пропонують інтелектуальну продукцію (ідеї, ініціативи, робочі пропозиції, оціночні судження, прогнози ситуацій) у вигляді аналітичних доповідей, прогнозних оглядів, проєктів;
- 6) спрямовані в ході функціонування на реалізацію прописаних у статуті організації завдань задля вирішення суспільних проблем, а не на одержання суто фінансових, більших за розміром, статків;
- 7) здійснюють дослідження міждисциплінарного спрямування на базі використання широкого спектру засобів наук як природничого, так і гуманітарного циклу [41].

У зарубіжній практиці аналітичні центри – «фабрики думок» або «мозкові центри» – осередки критичного аналізу, лобіювання інтересів суспільства, діагностики дій владних структур та оцінювання ефективності їх рішень шляхом презентації різних варіантів політичних платформ громадянам країни. Як підставово зазначає Н. Ржевська, з одного боку, неурядові дослідницькі осередки генерують принципово нові, нестандартні ідеї для влади, пропонуючи відповідні аналітичні матеріали, а з іншого, – виступають ефективним засобом налагодження комунікації в процесі громадського обговорення нагальних питань [47, с.174].

Слід зауважити, що не дивлячись на важливість виконуваних аналітичними центрами теоретичних досліджень, їх робота також передбачає вироблення рішень, і навіть їх часткове впровадження. Важливим напрямом функціонування будь-якого аналітичного осередку (відповідно до своєї галузі) можна вважати виконуваний ним аналіз політики. У цілому аналітична діяльність структурно вміщує в себе дослідницький елемент, проте його не можна вважати визначальним, оскільки, перед усе, функціонування інформаційно-аналітичних центрів передбачає генерацію максимально ефективного варіанту рішення, прийнятного для усіх сторін, задля отримання нових, якісних змін. Відповідно до поставленої мети аналітичні осередки виконують багатоетапну роботу, що включає:

- 1) безпосереднє формулювання поставленої проблеми;
- 2) попереднє оцінювання наявних ресурсів задля її розв'язання;
- 3) налагодження комунікування з усіма зацікавленими особами й організаціями (тобто, стейкхолдерами);
- 4) процес розробки рішення, виконання його моніторингу та оцінювання [63].

У науковому середовищі існують різні класифікації аналітичних центрів.

Узагальнено усі їх можна поділити на державні – аналітичні служби закладів вищої освіти (університетські) й спеціалізовані підрозділи бібліотек,

а також недержавні – аналітичні осередки різних політичних партій, бізнесових структур, та неприбуткового характеру організації громадянського суспільства.

Слід зазначити, що бізнесові кола більшою мірою взаємодіють з тими центрами, які переважно реалізують не стільки функції аналітичного осередку, скільки консультативні. Тому тут коректніше говорити про інформаційно-консалтингові послуги.

У свою чергу, з причини недостатньої розвиненості системи політичних партій на вітчизняному терені, не дуже правомірно розглядати при них діяльність інформаційно-аналітичних центрів на системній основі.

На сьогодні актуалізується роль аналітичних центрів закладів вищої освіти, передусім університетів, з погляду на те, що згадані інституції виступають мультидисциплінарного спрямування своєрідним аналітичним осередком, який наділений відповідними повноваженнями для здійснення теоретичних і прикладних досліджень у різноманітних сферах, має у своєму штаті кадрів-виконавців, масштабну партнерську мережу, належну матеріально-технічну базу тощо [50].

Досить важливою є також робота інформаційно-аналітичних підрозділів бібліотечних установ, оскільки створювана ними інформаційна продукція потребує акцентування уваги саме на аналітичній складовій в ході оброблення інформації, синтезування отриманих відомостей, та безпосереднього надання інформаційних послуг.

Деякі дослідники пропонують типологізувати аналітичні осередки:

– за видами проваджуваної діяльності: центри, що виконують аналіз, різнопланові дослідження; здійснюють навчально-організаційного плану обговорення нагальних проблем (форуми, круглі столи тощо); реалізують функції із захисту інтересів громад; інші (багатопротипового характеру);

– за галузями роботи: державно-управлінська, політична, економічна, оборонно-безпекова, екологічна та інші (багатогалузеві);

- за організаційно-правовим статусом: громадські організації; непартійні, неурядові, неприбуткові, некомерційні організації; осередки, започатковані владними та партійними органами;

- за типом засновників: громадські осередки, засновниками яких є бізнес-структури; освітні установи; департаменти у складі органів влади; комерційні організації; компанії з надання консалтингових послуг; центри виборчих технологій;

- за рівнем незалежності: центри, що обслуговують: органи влади; політичні партії; бізнесові кола; та незалежні (продуктами їхнього функціонування послуговуються владні, партійні, бізнес-структури та ін.) [49].

На сучасному етапі в Україні більшість існуючих аналітичних центрів являють собою недержавні громадські осередки, особливості роботи яких передбачають реалізацію досліджень із суспільно значущої проблематики та пошук дієвих способів її розв'язання з урахуванням інтересів соціуму. [50].

Доцільно виокремити найбільш характерні ознаки діяльності сучасного, неурядового типу, вітчизняного експертно-аналітичного центру:

- кадровий склад не більше 10 осіб (за потреби кількість експертів може бути подвоєна);

- сконцентрованість максимально на 3–4 галузях дослідження (зазвичай це економічний, внутрішньополітичний, зовнішньополітичний та, соціальний напрями);

- орієнтація в ході створення продукції переважно на потреби підготовленої аудиторії, а в процесі загальної діяльності – намагання вплинути на формування громадської думки;

- присутність членів аналітичного осередку як його представників у медіапросторі (до десятка разів) щомісячно;

- розповсюдження інформаційних відомостей та підготовленої друкованої продукції за допомогою засобів світового павутиння (використання власного веб-сайту, наявність друкованого часопису, випуск

монографій, збірок, брошур тощо, призначених для спеціалістів та владних структур);

– налагодження активного комунікування з колегами, як правило у форматі публічних форумів;

– часто-густо представник осередку є одночасно й діючим членом певного консультативно-дорадчого органу у складі конкретної державної структури [41].

Загальна мета функціонування будь-якого аналітичного центру – запропонувати всебічно проаналізоване рішення, яке на базі наявної ресурсної бази можливо практично впровадити у життя. З урахуванням того аналітичний осередок частково виконує окремі функції державного органу: надає консультативні послуги та на підставі аналізу визначає оптимальний варіант розв'язання проблеми серед усіх існуючих стосовно до його дієвості, і лише потім пропонує конкретні рекомендації.

Існуючі в Україні аналітичні центри можна також умовно розподілити на:

1) Осередки з певною історією функціонування, усталеним фінансуванням (переважно із закордонних джерел), досить великим штатом працівників, постійним згадуванням у засобах масової інформації, суттєвим впливом на споживацьку аудиторію.

Даний рівень може бути репрезентований Українським центром економічних і політичних досліджень ім. О. Разумкова (недержавний аналітичний центр), що є повністю самостійною структурою, яка здійснює дослідження в економічній, енергетичній, соціальній, внутрішньополітичній і зовнішньополітичній сферах, у галузі державного управління, земельних відносин, а також у напрямках міжнародної та регіональної безпеки, національної безпеки і оборони [58]. Поважне місце в аналітичному середовищі України займає й Національний інститут стратегічних досліджень. Він є головною науково-дослідною установою, що забезпечує науково-аналітичний супровід діяльності Президента України та Ради

національної безпеки і оборони України, виступає органом консультативно-дорадчого характеру при Президентові.

2) Аналітичні служби, в роботі яких присутні елементи як «фабрики думок», так і громадської організації.

До такого роду суб'єктів доцільно, на нашу думку, віднести Міжнародний центр перспективних досліджень, що, з одного боку є поважним аналітичним осередком (розпочав діяльність 1994 р. задля сприяння євроінтеграційним процесам України), а, з іншого, виступає громадською організацією, започаткованою Інститутом відкритого суспільства. Серед подібних структур також необхідно назвати організацію антикорупційного спрямування «Громадянське суспільство в Україні» («Transparency International Ukraine»), що постала 1993 р. в Берліні з метою провадження досліджень у сфері боротьби з корупцією шляхом просування ідей прозорості публічної влади, бізнесових структур і громадянського суспільства, та Центр UA/Центр спільних дій (громадська організація, створена 2009 р. як платформа для розвитку проектів).

3) Центри, що спеціалізуються на вивченні міжгалузевої проблематики.

Так, наприклад, розробкою питань міжнародної політики займаються Національний інститут стратегічних досліджень та Міжнародний центр перспективних досліджень; у сфері економіки – Інститут економічних досліджень і політичних консультацій; з тематики національної безпеки і військово-технічних аспектів працюють «Український центр економічних і політичних досліджень ім. О. Разумкова» і Центр досліджень армії, конверсії та роззброєння; у галузі вивчення громадської думки превалюють аналітичні матеріали Фонду «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва тощо.

4) Осередки, що провадять багатогалузеві та комплексні дослідження.

Дана номінація може бути представлена Інститутом демократії ім. Пилипа Орлика (аналітичний центр недержавної форми власності), що функціонує з 1993 р. і займається моніторингом питань стану державного

самоуправління та місцевого самоврядування, проблем громадянського суспільства, забезпечення національної безпеки, дотримання прав і свобод людини та національних меншин, охорони навколишнього середовища.

Також прикладом центру, що здійснює комплексні дослідження у напрямі державної політики з питань науково-технічного розвитку України, є Український інститут науково-технічної експертизи та інформації (УкрІНТЕІ). Вказаний прогнозно-аналітичний осередок провадить розробку нагальних наукових тем, за результатами чого готує прогнозно-аналітичного характеру інформаційну продукцію, займається конкретно орієнтованими соціологічними дослідженнями, забезпечує згаданими матеріалами процес реалізації державної політики у сфері вітчизняного науково-технічного розвитку [28].

Необхідно зазначити, що на початку 90-х рр. ХХ ст. аналітичні осередки стали створюватися у якості структурних підрозділів бібліотечних установ. Зокрема, у складі Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського 1992 р. постав самостійний підрозділ під назвою «Служба інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади» (СІАЗ), який мав сприяти налагодженню та оптимізації форм співробітництва з органами державної влади шляхом підготовки інформаційно-аналітичних документів [14]. Надалі аналітичні служби стали започатковуватися на базі інших бібліотек країни.

Про результати розвитку аналітичних центрів в Україні свідчить наступна статистика: станом на 2020 р. у нашій державі функціонувало близько 90 аналітичних осередків [64].

Отже, Україна поетапно входить до числа країн світу з показовим рівнем розвитку інтелектуальних «фабрик думок», якими є експертні аналітичні служби.

Висновки до розділу 1

1) Принципи організації інформаційно-аналітичної діяльності спрямовані на підвищення її ефективності та результативності та закладають методологічне підґрунтя аналітичних досліджень у рамках управлінського підходу.

2) На підставі вивчення проблеми можна зробити висновок, що вітчизняні аналітичні центри посідають важливе місце в житті суспільства, оскільки вони виступають зв'язуючим ланцюгом між академічним середовищем та соціумом. Це своєрідний засіб громадського контролю, який завдяки створюваній аналітичній продукції на підставі урахування пріоритетів і цінностей суспільства, допомагає владним органам прийняти оптимальні управлінські рішення.

РОЗДІЛ 2.

АНАЛІТИЧНИЙ ДОКУМЕНТ ЯК ПРОДУКТ ІНФОРМАЦІЙНО- АНАЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

2.1. Призначення та функціональні особливості аналітичних матеріалів

Під час інформаційно-аналітичної діяльності виникає необхідність у підготовці спеціальної документації, що допомагає оптимізувати пошук у великих масивах даних. Сфера застосування інформаційно-аналітичної діяльності та аналітичних документів дуже різноманітна, в основному в національних системах науково-технічної інформації, аналітичних центрах, бібліотечних мережах, архівних установах, органах державного управління та політики. Залежно від категорії користувача різняться і класифікація інформаційно-аналітичних документів.

На даний момент інформаційно-аналітична діяльність тісно пов'язана з галуззю менеджменту. Перед прийняттям оптимальних управлінських рішень, як правило, виконується набір операцій із інформаційного пошуку, аналізу та синтезу першоджерел у конкретній сфері, на базі чого створюється принципово новий, вторинний інформаційно-аналітичний продукт [10].

Сьогодні аналітичний документ слугує необхідним інструментом для прийняття управлінських рішень. Аналітичні документи призначені не тільки для інформування з того чи іншого питання в процесі ухвалення рішення, але вони також можуть впливати на експертів і політиків для прийняття ними конкретного політичного або управлінського рішення.

Створюючи аналітичний документ, аналітик повинен спиратися на актуальну інформацію, оскільки цінність інформації полягає не тільки в її істинності, а й у тому, наскільки вона відповідає сьогоdnішнім проблемам держави, таким як безпека, стабільність економічної та соціальної систем, а також міжнародні інтереси за межами країни.

Актуальна інформація - це запорука успішної роботи аналітика, оскільки як вона допомагає не тільки розібратися в проблемі, а й є найважливішим критерієм для ухвалення обґрунтованого політичного або управлінського рішення. Інформаційна аналітична діяльність включає в себе пошук, відбір, аналіз, обробку інформації з метою оптимізації прийняття рішень.

Основною метою інформаційно-аналітичного забезпечення управлінської діяльності є надання особам, які приймають рішення, необхідного для здійснення їхньої професійної діяльності обсягу інформації.

Оскільки інформаційно-аналітична діяльність є процесом опрацювання вихідної інформації, виявлення причинно-наслідкових і просторово-часових зв'язків між відомостями, що зіставляються, витяганням змісту і, в підсумку, вироблення нової інформації, вона передбачає подання даної якісно нової інформації у вигляді певного інформаційного продукту.

Інформаційний продукт – документована інформація, підготовлена відповідно до потреб користувачів і призначена для задоволення їхніх потреб [61].

Для матеріалів, створених в ході інформаційно-аналітичної діяльності, тобто, аналітичних документів, властиві такі ознаки, як: чітка структурованість; суворе дотримання конкретної форми опису; наочність; логічність думки; максимальна стислість; зрозумілість; відповідність меті та завданням дослідження [6].

Особливістю аналітичних документів є те, що вони не містять обов'язкових для виконання доручень керівника, не зобов'язують діяти у чітко визначений спосіб, а надають відомості, які допомагають ухваленню рішень, а також сприяють розробці та введенню в дію організаційно-правової документації.

Тому для таких документів характерна спрямованість «знизу вгору» (від співробітників до керівників, від підрозділів до керівника організації, від організації до вищої структури).

Сьогодні термін «аналітичний документ» у нормативній і нормативно-методичній базі не представлений, хоча широко застосовується на практиці. Дослідники І. Рейтерович та С. Ситник визначають основне завдання аналітичного документа як надання переконливих аргументів для обґрунтування рекомендацій щодо розв'язання конкретної проблеми та розроблення відповідних інструментів для прийняття рішень [46]. Тому аналітичні документи характеризуються точністю, надійністю та актуальністю інформації та її здатністю слугувати основою для прийняття управлінських рішень. Загальні вимоги до аналітичних документів включають аспект важливості інформаційних даних, їх конкретність, повноту використовуваних джерел, компактність викладення та ефективність підготовки.

Якщо розглядати галузі використання інформаційно-аналітичної документації, то до них належать: інформаційна, бібліотечна, сфера управління, сфера міжнародних відносин, сфера науково-технічних послуг. Інформаційно-аналітична діяльність у цих галузях здійснюється відповідно до законодавства України «Про інформацію» [44].

Найпоширенішою галуззю застосування ІАД та його документів є інформація, що стосується практично всіх аспектів суспільного життя. О. Манзюк зазначає, що текст нових аналітичних документів у царині інформації, що мають максимально задовольняти потреби клієнтів, зазвичай ґрунтується на результатах синтезу та аналізу першоджерел. Ця характеристика стосується всіх інформаційно-аналітичних матеріалів. Як основні критерії до створення аналітичного матеріалу в інформаційній сфері дослідники виокремлюють об'єктивність і достовірність інформації, точність, логічність, послідовність, максимальну повноту розташування ключових даних і стилістичну відповідність вимогам тексту [32].

Необхідно зазначити, що аналітичні документи, залежно від специфіки сфери, для якої вони готуються, загалом виконують такі основні функції:

- 1) інформаційну (сприяють прийняттю різних типів рішень на управлінських рівнях);
- 2) організаційну (допомагають формувати документальні потоки та масиви);
- 3) навчальну (сприяють створенню індивідуальної системи знань замовника);
- 4) кумулятивну (безпосередньо формують банк знань певної наукової галузі);
- 5) пізнавальну (активізують процес пізнання навколишньої реальності);
- 6) евристичну (надає фахівцям принципово нову інформацію з урахуванням їх зацікавленості);
- 7) довідкову (синтезують найбільш нові й актуальні дослідження, пропонують споживачеві фактографічні дані);
- 8) пошукову (поліпшує пошук первинних матеріалів та дозволяє зекономити час) [59].

Нагальним завданням інформаційного аналізу є отримання нових і складних знань на основі аналізу та синтезу вже наявної інформації. Саме цю функцію мають виконувати інформаційно-аналітичні матеріали в бібліотечному секторі. Механізми аналізу інформації в наукових бібліотеках виступають як міст між колекцією інформації та її користувачами. Бібліотечні фахівці використовують різні методи, включно з бібліометрією та кількісним аналізом потоків документів, для підготовки аналітичних матеріалів, що містять загальну інформацію про фонди бібліотеки. Ці матеріали слугують основою для складання бібліографічних показників й довідкових посібників. Сьогодні бібліотеки – це аналітичні центри, де наукова інформація зберігається, обробляється і синтезується, а потім споживається користувачами.

Інформаційно-аналітичні документи також доступні в електронних бібліотеках, або базах даних. Не дивлячись на те, що згадані ресурси не

включають повнотекстових публікацій, вони надають дані про місцезнаходження першоджерел і перелік усіх бібліографічних посилань, цитованих у кожному статейному матеріалі, що дає змогу за короткий час одержати найповнішу бібліографію в даній предметній галузі. Нині найбільш популярними міжнародними бібліографічними базами даних є Web of Science, Scopus, Index Copernicus, Astrophysics, PubMed, Mathematics, Chemical Abstracts, Springer, Agris, GeoRef.

Вчена Т. Кузнякова стверджує, що аналіз у державному управлінні – це сукупність методологічних, організаційних і технічних засад, що сприяють управлінській діяльності та ефективному опрацюванню інформації, підвищенню наявної якості й отриманню нових знань про процеси, які відбуваються на конкретному регіональному рівні, та розвитку інформаційної бази для управлінської діяльності [27].

Інформаційно-аналітичні документи в галузі державного управління сприяють підтримці процесу ухвалення рішень. І. Рейтерович визначає документи, які використовуються в ІАД у галузі управління, як аналітичні записки, аналітичні звіти, оглядові записки, аналітичні довідки та прогнозні сценарії. Учені також посилаються на ці документи в інших сферах застосування [46].

На даному етапі міжнародні відносини є одним із найважливіших елементів розвитку економічно і соціально стабільних і політично стійких незалежних держав. Важливим інструментом успішної зовнішньої політики є максимальне використання методів і засобів ІАД. Найпоширенішими документами зовнішньополітичної діяльності є аналітичні прогнози, аналітичні звіти та аналітичні огляди [36].

На даний час науково-технічна інформація також стає пріоритетною. Постійне зростання її масиву вимагає створення інформаційно-аналітичних центрів, що акумулюють знання в усіх наукових і пізнавальних сферах суспільства. І. Захарова та Л. Філіпова виокремлюють основні напрями інформаційно-аналітичної роботи у сфері науково-технічних послуг:

формування та аналіз інформаційних потреб користувачів, формування інформаційних ресурсів, інформаційні послуги [17].

2.2. Види аналітичних документів

Заключним етапом ІАД є підготовка документації. Відповідно до структури споживачів аналітичної інформації, документи класифікуються за різними ознаками. Методологія їхньої підготовки потребує чіткого розуміння мети, сфери застосування, читацької аудиторії.

Аналітична діяльність нерозривно пов'язана з когнітивною сферою людей і є невід'ємною частиною управління. Ухваленню рішень на будь-якому етапі та на будь-якому рівні передують важка робота зі збору та обробки інформації. Це свідчить про те, що робота над такими документами характеризується мультисуб'єктністю, тимчасовістю та широким спектром експертних знань. Розвиваючи вищенаведене, до багатосуб'єктності можна додати, що різні люди беруть участь у всіх етапах обігу конкретного документа, включно зі складанням, підготовкою, переглядом, затвердженням і реєстрацією.

Показники темпоральності вказують на терміни виконання документа. Зазвичай такі терміни регламентуються нормативно-правовою базою або поставленими завданнями (наприклад, журналістська діяльність). Широке охоплення вказує на коло тем або питань, яких торкається конкретний документ. Особливістю підготовки аналітичної документації в інформаційній сфері є те, що порівняно зі звичайною документацією вона враховує ширший спектр проблемних аспектів та ураховує дані, які, на перший погляд, можуть бути юридично не значущими, але які можна використати для відстеження певних важливих тенденцій [32].

Діяльність аналітиків у сфері інформації чітко регулюється законами та нормативними актами. Зокрема, Закон України «Про інформацію» не лише містить тлумачення ключових понять, як-от: «інформація», «документ»,

«захист інформації» та «види інформації», а й також встановлює принципи роботи з інформацією та описує деталі діяльності ЗМІ та журналістів [44].

Необхідно уточнити характер і функціональне призначення окремих аналітичних документів, оскільки спосіб їх підготовки вимагає від укладача чіткого розуміння того, який документ і з якою метою буде створено. Спільним для документів у цій царині є те, що в їхній основі лежать аналітичні частини, які є результатом творчої та пізнавальної діяльності з роботи з первинною інформацією, аналітично та синтетично перетвореною на принципово нові продукти, що мають повністю задовольняти потреби клієнтів (принцип актуальності та наступності). Інформаційно-аналітичне забезпечення зазвичай здійснюється за допомогою таких документів, як аналітичні огляди, аналітичні записки, аналітичні довідки та аналітичні звіти. Одним із найпоширеніших документів у сфері інформаційно-аналітичної діяльності є «аналітичний огляд», який В. Варенко пропонує розуміти як «вторинно синтезований текст, у якому подано звужену характеристику певного питання чи проблеми, що базується на використанні інформації, отриманої із першоджерел за певний проміжок часу» [8].

Аналітичний огляд створюється з метою окреслення кола джерел та актуальних питань, що потребують особливої уваги в подальших дослідженнях. Специфіка документа вимагає від його авторів навичок реферування, анотування та початкової систематизації матеріалу. Основна увага приділяється процедурам роботи з потоком інформації, що передбачає опрацювання і пошук масиву інформації, «добір» найважливіших даних та їх логічне представлення з урахуванням конкретних класифікацій і тематичних особливостей. Цей огляд не вимагає якихось серйозних висновків. Складність таких завдань в інформаційній сфері визначається величезним обсягом даних. Це пов'язано з тим, що опрацюванню підлягають не тільки юридичні документи, а й дані, що містяться в ЗМІ, медіаресурсах, включно з інтернетом, соціологічні опитування тощо. Головне тут – розпізнати, що має інформаційну значущість, а що може бути упущено аналітиком. У принципі,

аналітичний огляд є головним ланцюжком в ієрархії цього виду документації.

Аналітичні записки та аналітичні довідки можуть бути частково засновані на ньому. Традиційно у теорії управління документами аналітичну записку розуміють як різновид контрольного документа, адресованого виконавцем своєму начальнику, що містить стислий зміст певної важливої інформації та попереджає керівника про необхідність враховувати вказані дані в подальшій роботі.

У практиці інформаційної сфери природа таких документів дещо трансформується. Вони можуть ініціювати нові дослідження, розширювати коло питань, що підлягають аналізу, привертати увагу начальства до раніше не виявлених тенденцій тощо. Таким чином, аналітичні записки можна охарактеризувати як документи, що спонукають до дії.

Загалом аналітичні записки – один із найпоширеніших і найскладніших документів. Вона максимально наближена до норм класичного наукового дослідження та складається з тези, аргументів, контраргументів, демонстрацій, ілюстрацій та висновків. Структурно вона передбачає наявність таких елементів, як: детальний аналіз проблеми, висновки та, за необхідності, практичні рекомендації.

Терміни підготовки мають вирішальне значення, оскільки важливо, щоб актуальність інформації не була втрачена після завершення роботи. В ході створення аналітичних записок виконавець має використати для їх підготовки максимальну кількість матеріалу, у тому числі, й того, що вже опрацьовувався в попередні рази. Оптимальний обсяг традиційно складає 5-10 сторінок. Слід зазначити, що за потреби аналітичну записку готують у вигляді аналізу потенційних ризиків, у якому конкретно аналізуються гіпотетичні та можливі загрози для розвитку геополітичної та гео економічної ситуації (здебільшого в короткостроковій перспективі).

Аналітичні довідки потребують широкої міждисциплінарної компетенції, узагальнення, систематизації, групування даних, виявлення

систематичних і причинно-наслідкових зв'язків, а також гарне знання методів і прийомів дослідження. Обсяг довідки зазвичай невеликий, не більше двох-трьох сторінок.

Аналітичний звіт завершує перелік стандартної документації аналітичної діяльності. Формат звіту вимагає ретельного висвітлення того, що було зроблено для виконання конкретного завдання, і вказує на будь-які труднощі, що виникли під час роботи, на те, що не було виконано, і на те, що потребує додаткової роботи. У порівнянні з аналітичною запискою він характеризується тим, що за обсягом складає близько 20-30 сторінок. В звіти часто включають різні таблиці, графіки та малюнки.

Значна увага приділяється висновкам і рекомендаціям, які займають майже чверть тексту. Загальноприйнятою практикою в багатьох країнах є надання звіту команді клієнта та іншим особам. У цьому разі окремо готується резюме на одну-дві сторінки [57].

Також дуже важливо під час підготовки аналітичних матеріалів дотримуватися принципів фокусування на потребах клієнтів, формулювання основних аспектів проблеми, що розглядається, визначення пріоритетності основних висновків, які можна зробити з проблеми, структурування та логічного викладення матеріалу, використання чіткої та зрозумілої мови й уникнення бюрократичного жаргону [36].

Щодо можливого обсягу аналітичного документа варто сказати, що він диктується відповідно сформульованим завданням роботи, визначається самим обсягом наданої інформації та аргументацією її потреби й актуальності.

Деякі експерти посилаються на «правило п'яти сторінок», згідно з яким такий обсяг тексту містить приблизно 16 кілобайт інформації і є найоптимальнішим.

Таким чином, кожен із вищезазначених видів аналітичних документів має своє функціональне призначення та специфіку підготовки. Їх

споріднюють атрибутивні елементи, які зумовлюють потребу проведення аналітичної роботи.

2.3. Специфіка підготовки аналітичних документів

Методологія підготовки аналітичної документації в інформаційній сфері – це багатогранний, складний, поетапний процес. Його складність зумовлена особливим поєднанням управлінських досліджень і заходів. Фінальним результатом даної діяльності виступають аналітичні документи, причому усім їм властиві чіткі функції, структурні особливості та певне місце у процесі прийняття оптимального управлінського рішення. Лише при чіткому розумінні всіх управлінських, операційних та алгоритмічних елементів методології можна підготувати документ, який повністю відповідає всім викликам сьогодення.

З точки зору інтегрованого алгоритму дій, що складають виробництво аналітичного матеріалу, як правило, найбільш поширеною є універсальна типологія аналітичної діяльності, розроблена дослідником Ю. Сурміним. Згадана класифікація переважає такі основні етапи: безпосереднє визначення об'єкта, предмета або проблематики, що підлягають аналізу; розробка й створення ідеальної моделі об'єкта або предмета; формулювання гіпотези як припущення; типологічна конкретизація аналізу; з'ясування та уточнення методів для проведення аналізу; доведення або спростування висунутої гіпотези; теоретичне узагальнення й формулювання аналітичного висновку; власне підготовка й створення аналітичного документа [54, с. 255].

Слід зазначити, що для підготовки ефективного, грамотного інформаційно-аналітичного матеріалу слід урахувати конкретні, поетапні операції. Логіка виконання цієї процедури зазвичай описується формулою «від загального до конкретного». Це дозволяє виконавцю поступово поглиблювати свої знання з досліджуваної проблеми та є запорукою підвищення якості відповідного інформаційно-аналітичного матеріалу.

На першому етапі виконання завдання виконавець у загальних рисах ознайомлюється з питаннями, що охоплюються документацією і пов'язані з нею. Складається план роботи, вказуються строки його виконання і визначаються джерела необхідної інформації. Цей етап по суті є організаційним і визначає обсяг і процедури підготовки відповідної документації. Ефективність подальшої роботи значною мірою залежить від того, наскільки добре виконано цей етап роботи.

На другому етапі визначають терміни і поняття, що використовуються в роботі та в створюваних документах. Ці вимоги гарантують, що створена інформація буде правильно розпізнана всіма споживачами. Водночас терміни і поняття, що мають неоднозначне тлумачення, мають бути відразу ж визначені. Слід зазначити, що синоніми не обмежуються повсякденною мовою або літературними творами. На практиці існує безліч різних тлумачень технічних термінів. Тому виконавцям слід звертати особливу увагу на контекст оброблюваних ними повідомлень.

По закінченню підготовчого етапу розпочинається наступний зі збирання потрібного фактажу, орієнтованого на застосування різнопланових джерел. Ефективність його напряду залежить від поєднання фахівцем власного усвідомлення поставленої проблеми з обізнаністю щодо змістового наповнення документа, специфіки джерел, а також організаторських навичок. Це має вирішальне значення не дивлячись на те, чи працює виконавець самостійно, або очолює робочу групу з підготовки аналітичної продукції. У такому варіанті відповідальна особа також є керівником конкретної функціональної групи і має володіти практичними знаннями на предмет організації діяльності своїх підлеглих, зокрема ефективно планувати поточне робоче навантаження, розподіляти повноваження між працівниками та ставити актуальні для їх виконання завдання. При тому технологічний процес збирання фактажу зазвичай реалізується за допомогою застосування таких традиційних експертних методів, як методу «мжички» і методу «грози» [6].

Вміст першого передбачає систематичну концентрацію інформації у конкретних розділах наявної бази даних і використання її при складанні будь-якої документації. Такі процедури збирання фактів зазвичай використовують в елементарних операціях, де є налагоджений механізм підготовки необхідних документів і де у виконавців немає сумнівів у тому, що шукати. Метод «штурму», з іншого боку, використовується в принципово нових, нестандартних ситуаціях, коли не вистачає відповідної інформації або коли завдання є терміновим. Завдання його зумовлено можливістю залучення більшої кількості ресурсів, ніж зазвичай, для збору необхідних фактів. У свою чергу інформація, яку необхідно запросити та зібрати, може бути кардинально новою для зацікавлених сторін, що зумовлює максимальне залучення актуальних додаткових ресурсів задля її збирання та ефективного пошуку.

Четвертий етап складання інформаційно-аналітичного матеріалу передбачає грамотне тлумачення й інтерпретацію та оцінку аналітиком фактажу задля одержання найбільшої кількості актуальних інформаційних відомостей внаслідок оброблення фактажу. Успіх чи невдача роботи на цьому етапі залежить від професійного рівня та аналітичних навичок виконавця. Зрештою, завдання на цьому етапі – виявити основні моменти явища або процесу, що вивчається, та основні причинно-наслідкові зв'язки між ними, ґрунтуючись на глибокому розумінні дійсності та багатстві фактів.

У межах п'ятого етапу на базі застосування фактажу висуваються робочі гіпотези, що можна вважати базовим етапом повного інформаційно-аналітичного процесу. Гіпотези, засновані на інтерпретації фактів, допомагають набагато краще уявити природу аналізованої проблеми, глибше проаналізувати причини та наслідки певних явищ, сформулювати потрібну базу з метою подальшого прогнозування можливих перспектив розвитку досліджуваного об'єкта. У багатьох випадках опрацьовані факти породжують низку робочих гіпотез.

На шостому етапі триває перевірка робочих гіпотез. Висновки дають можливість їх остаточно перевірити гіпотези (довести правильність чи повністю спростувати й відкинути), задля чого здійснюються спеціальні дослідження. За потреби гіпотези можуть бути інтегровані в узагальненому вигляді. У висновку узагальнюються результати інформаційно-аналітичного процесу.

Останній етап полягає в презентації розробленого матеріалу, оскільки спеціалісти, що готують актуальний інформаційно-аналітичний матеріал, мають не лише чітко розуміти викладене на папері, але й володіти навичками висловлювати свої ідеї у формі, зручній для сприйняття користувачами. Водночас необхідно продемонструвати рівень достовірності кожного положення, тому суть окресленого етапу – грамотно подати матеріал, щоб усі виконавці та користувачі могли чітко сприйняти його зміст [6].

Важливо також зазначити, що інформація, необхідна для ухвалення управлінських рішень, має бути підготовлена в певні терміни. Це пов'язано з проблемою так званої «пастки часу» у випадку, коли працівники невірно визначили термін, потрібний задля розробки та створення інформаційно достовірного аналітичного матеріалу. Щоб подолати цю «пастку», експерти рекомендують використовувати такі прийоми. По-перше, ввести в загальну схему підготовки актуальної інформації ще один, восьмий етап. Цей етап не має суттєвого змісту, але слугує страховкою для вчасного виконання завдання. Тому цей етап є резервним, тобто на певний період часу, який за потреби може бути подовжено, щоб дати час для завершення інших етапів. Потім враховуються попередні етапи і розраховується час, необхідний для кожного етапу інформаційно-аналітичної документації. Причому цей розрахунок має здійснюватися у зворотному напрямку, тобто від заключного етапу. Це пов'язано з тим, що в інформаційно-аналітичній діяльності на практиці існує тенденція витратити занадто багато часу на виконання завдань на ранніх етапах роботи і, як наслідок, недостатньо часу на заключному етапі. Згодом, у процесі роботи, постійно контролюється дотримання графіка

виконання завдань. Час, заощаджений на одному етапі, додається до резерву 8-го етапу, а час, перевитрачений на будь-якому етапі, віднімається від встановленої суми резерву. Можливість досягнення розумної хронологічної організації інформаційної діяльності визначається досвідом і кваліфікацією виконавчих кадрів [8].

Такі вітчизняні вчені, як І. Захарова та Л. Філіпова також розглянули методи підготовки інформаційно-аналітичних матеріалів. На їхню думку, зарубіжний досвід практичної інформаційно-аналітичної діяльності показує, що існують загальноприйняті схеми роботи з такими матеріалами.

Стисло етапи цих схем такі:

- 1) загальна постановка проблематики роботи;
- 2) організація проблеми, визначення термінів і понять; накопичення знань та інформації; пошук, добір і перевірка інформації, необхідної для аналізу;
- 3) аналіз зібраної інформації, побудова гіпотез, виявлення причинно-наслідкових зв'язків, визначення тенденцій і складання прогнозів;
- 4) завершальне формулювання висновків, кінцеве оформлення документа [17].

Як вказують вчені, саме надання висновків наприкінці різнить інформаційну довідку у порівнянні з аналітичним матеріалом. Змістове наповнення висновків зумовлює значимість аналітичної документації. Тож експерт повинен оцінити рівень об'єктивності наведених даних та з'ясувати причинно-наслідкові зв'язки між фактами шляхом відповідного аналізу, виявити можливі сценарії та визначити вірогідність розв'язання окресленої проблематики.

Дослідники акцентують увагу більшою мірою на аналітичних довідках як найбільш розповсюдженому виді аналітичної документації. Власне аналітична довідка являє собою системного характеру узагальнення та оцінювання інформації з позиції критики певного аспекту, що дозволяє виявити його специфіку.

Аналітична довідка містить інформацію про проблему або питання, яке необхідно розв'язати, а основна частина документа зазвичай розподіляється на декілька підчастин. У першій надається обґрунтування для складання аналітичної записки, в другій – міститься аналіз проблеми, а в третій – висновки та рекомендаційні моменти. Аналітичним довідкам властиві великі інформаційні обсяги [17, с. 248].

З точки зору ряду авторів, аналітичний документ формують два базові розділи – інформаційний та власне аналітичний, які, залежно від характеру дослідження, можуть бути однаковими чи різними за їх обсягом. На думку авторів, ці розділи, без сумніву, мають свою специфіку, що визначає їхній зміст, формат викладення матеріалу та особливості відповідних мовних виразів. Зокрема, інформаційний блок насамперед пов'язаний із відображенням інформації, що має стосунок до дослідження. Такого роду відомості – різної природи походження та подання (скажімо, опис головних тенденцій ситуації, датування подій, статистичні відомості, результати методів аналізу тощо) і можуть бути подані у вигляді текстової інформації або таблиць, у графічній формі тощо. Однак головна вимога до оформлення інформаційного розділу – зосередитися на фактах і звести до мінімуму їхнє інтерпретаційне трактування [36, с.56].

Тому аналітичний розділ проекту передбачає здебільшого логічні міркування під час зіставлення різних фактів, пояснення явищ та їхніх взаємозв'язків, а також загальні висновки та прогнозування ситуацій. Відмінності між змістом інформаційного та аналітичного розділів проявляються в стилістичних особливостях викладення матеріалу і можуть визначати порядок введення в кінцеву структуру єдиного аналітичного документа. Роль інформаційного розділу залежить від цілей і завдань дослідження. Водночас загальноприйнято, що під час підготовки підсумкового документа в чернетці коло питань вужче, ніж у розділі аналізу.

Потрібно ураховувати загальні методичні вимоги щодо підготовки аналітичної документації: сувора структура, точні формулювання, стислість, ясність і зрозумілість матеріалу, знання потреб споживача інформації.

Якщо обсяг документа перевищує 100 сторінок, можна використовувати прийом «подвійних заголовків»: стислі заголовки на початку і більш детальні та розгорнуті наприкінці), вступ у стислій формі (виклад розгорнутої проблемної ситуації – за обсягом – на 2–3 абзаци).

Зміст як елемент документа має бути стислим та розташовуватися на сторінці разом зі вступом. За обсягом виходить майже сім сторінок, що автори вважають цілком прийнятним для викладення суті найважливіших інформаційних даних. Частина, що містить базові тези виявленої та сформульованої проблеми має закінчуватися показом її теоретичної моделі. Методи розв'язання проблем зорієнтовані на представлення в аналітичному документі усього спектру роботи, форми і методичного інструментарю, способів та механізму реалізації поставлених перед аналітиком задач. Конкретизується, хто саме діятиме, як, у які строки і з якими фінансовими та матеріальними ресурсами.

Деякі зарубіжні вчені окреслили низку аспектів, які дозволяють аналітикам значно пришвидшити термін підготовки матеріалу, а також підвищити результативність роботи, що дає змогу краще зосередитись над його написанням.

Скажімо, спеціалістам дуже важливо уявити, що їхній аналітичний документ формують три основні блоки: теорія й методологія питання, його багатоаспектний опис і аналіз, й, нарешті, можливі методи вирішення проблеми.

Робота має вміщувати вступ із викладенням актуальності дослідження теми, предмета вивчення, формулювання завдань, цілей і робочих гіпотез, підсумкове речення з висновками, список літератури та відповідні додатки.

Слід відмітити, що нині не існує єдиних вимог до створення аналітичного документа, оскільки формат, зміст, кількість сторінок,

заголовок тощо залежатимуть від таких чинників, як вподобання замовника, специфікації документа (розв'язувана проблема), організаційні вимоги, наявність часу та повнота ключової інформації.

Під час підготовки аналітичної документації фахівцям з інформаційної аналітики варто дотримуватися низки загальних принципів: точність вираження, максимальна стислість стилю викладу, зрозумілість поданих даних, обізнаність у потребах адресата замовлення.

Сьогодні, коли відчувається брак часу, і має місце швидка плінність часу, актуальною залишається проблема зі зменшення загального обсягу й кількості сторінок аналітичних матеріалів.

Загалом зміст тексту документа має свою семантичну побудову, яка обов'язково передбачає виділення його головних елементів, способів розташування текстового змісту, семантичного стрижня та лексичної багатоступовості тексту. Зважаючи на те, що аналітичні документи фактично виступають найбільш вдосконалим різновидом вторинного документа, що включає узагальненого характеру інформаційні відомості, які одержані внаслідок багатоаспектного й критичного аналізу першоджерела, а також виважену оцінку наявного стану і закономірностей трансформації досліджуваної проблеми, структура аналітичного матеріалу позначена складністю, і кожна частина тексту зберігає своє особливе інформаційне навантаження [29].

Мета аналітичного документа – надати вичерпну і переконливу аргументацію для обґрунтування представлених у ньому рекомендацій, тим самим виступаючи як основа для прийняття рішень або заклику до дії. Під час підготовки аналітичних документів аналітикам необхідно знати про потреби споживачів. Тому, розглядаючи інформацію, їм необхідно аналізувати питання, що мають відношення до результатів. Людина, для якої складається документ, зможе використати цю інформацію для ухвалення правильних рішень і зробити висновки або попередження щодо певних процедур. Аналітичний документ корисний, коли в ньому представлено не

лише одну точку зору на проблему, а й конкретну концептуальну думку, обґрунтовану експертом. Зарубіжні дослідники Е. Янг та Л. Куїнн в ході вивчення багатьох варіантів висловлювань щодо структури аналітичних документів виокремили найбільш властиві їм елементи побудови, як от: назва документа, зміст, анотація, вступна частина, безпосередній опис питання, можливі шляхи його вирішення, висновки та рекомендаційна частина, актуальні додатки, бібліографія та примітки [65].

Слід зазначити, що, незважаючи на те, що аналітичні документи мають різну структуру, розташування текстових елементів є довільним, текстова семантична структура цих документів передбачає поділ тексту на основні складові частини: назва документа, вступна частина; основна частина, доказ чи виклад, закінчення. Якщо розглядати заголовки як один з аспектів мовної проблеми, то особливу увагу слід приділити питанню семантичної репрезентації та здатності заголовків адекватно передавати зміст і комунікативний намір повідомлення [15].

Заголовок надає адекватну інформацію про зміст повідомлення і намір його передати, при цьому авторська думка та намір мають превалюючий характер.

Слід зазначити, що формулювання назви для аналітичного документа – справа вельми суб'єктивна, що відображає індивідуальний стиль автора і мету програмного документа, і тому існує простих правил для пошуку підходящої назви. Але, з огляду на важливу роль назв аналітичної документації, наведені тут приклади та вимоги ефективні для влучного формулювання назв.

Для сфери управління, та й не тільки для неї, важливим є не стільки своєчасне виявлення первинної інформації, скільки попереджувальне визначення проблемних ситуацій і прогнозування розвитку подій. Необхідність передбачати, виявляти і прогнозувати тенденції розвитку ситуації – ось що зумовлює необхідність обробки інформації різними аналітичними методами. Пошук вірогідних варіативних шляхів розвитку

ситуації диктує потребу не лише узагальнення, а й оцінювання віднайдених інформаційних даних, аби наявність принципово нового знання у вмісті інформаційно-аналітичних досліджень перетворилася на базис задля прийняття керівниками максимально ефективного управлінського рішення [55, с. 73].

Оскільки аналітичні документи готуються у максимально стислій формі з метою обговорення та прийняття певних управлінських рішень у сферах життя, де час обмежений, аналітик повинен структурувати документ відповідно до правил побудови текстового змісту: використовувати чіткі, загальновідомі та прості вирази, уникати зайвих уникати зайвого, використовувати короткі речення та дотримуватися чіткої структури і правильного форматування всіх текстових елементів, необхідно дотримуватися при структуруванні документа. Це гарантує, що документ буде максимально цілеспрямованим, стисло-лаконічним і переконливим.

Висновки до розділу 2

1) Аналітичні документи є інформаційною основою для розроблення та ухвалення управлінських рішень, втілених в організаційно-правові, планові та розпорядчі документи. Саме аналітичні документи містять у собі відомості про фактичний стан справ, проблеми, тенденції в системі управління органу влади.

2) Усі з охарактеризованих аналітичних документів (аналітичний огляд, аналітична записка, аналітична довідка та аналітичний звіт) мають чітке функціональне призначення та їм властиві певні особливості підготовки. Схожим для них є атрибутивні елементи, що диктують необхідність реалізації аналітичної діяльності.

3) Аналітик повинен структурувати текст таким чином, щоб він відображав позицію суб'єкта по відношенню до об'єкта, не тільки інформуючи про те, що сталося з об'єктом, але й показуючи, хто саме провадить діяльність (важливо для осіб, які приймають рішення). Під час

вивчення інформації детально аналізується проблематика для отримання ефективного результату. Особа, яка приймає рішення, звертатиме увагу на висновки та застереження по відношенню до певних кроків. Отже, при складанні аналітичних документів спеціалісти з інформаційної аналітики мають продукувати інформацію ефективно та якісно на основі чітких методологічних засад.

РОЗДІЛ 3.
ДОСЛІДЖЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИХ
ЦЕНТРІВ УКРАЇНИ: (НА ПРИКЛАДІ УКРАЇНСЬКОГО ЦЕНТРУ
ЕКОНОМІЧНИХ ТА ПОЛІТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ІМЕНІ
ОЛЕКСАНДРА РАЗУМКОВА)

3.1. Історія створення та аналіз діяльності Українського центру економічних та політичних досліджень імені Олександра Разумкова

Для більшого розуміння особливостей роботи аналітичних служб України потрібно звернутися до розгляду функціонування Українського центру економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова, що на сьогодні є провідним недержавним аналітичним осередком нашої країни. Даний центр – повністю самостійна структурна одиниця, яка займається реалізацією досліджень в економіко-енергетичній, соціально-культурній, внутрішньополітичній та зовнішньополітичній сферах, у державній управлінській галузі, області землевідносин, у напрямках міжнародної та регіонально-локальної безпекової політики, оборони.

Станом на даний момент у Центрі Разумкова нараховується біля 50 штатних осіб, а також більш сотні контрактних фахівців. Загальноукраїнського масштабу соціологічні опитування проводяться силами служби, що становлять більш як 300 експертів-інтерв'юерів [18].

Історія центру почалася 1994 р., коли він був створений як аналітичний осередок недержавної форми власності. Пізніше, восени 2000 р., за ініціативою Ради засновників, службі надали ім'я Олександра Разумкова.

Співробітники осередку дотримуються демократичних цінностей та основ верховенства права; принципів захисту правових свобод громадян; обов'язків і зобов'язань держави перед соціумом; результативності та якості державної політики; участі членів громадянського суспільства у розробці базових основ та орієнтирів державної політичної лінії; проведення

цивільного контролювання військової галузі; економічного ринку; урахування положень вітчизняного законодавства та норм міжнародного права; прогнозованості відносин із зарубіжними партнерами.

Необхідно підкреслити, що аналітичні документи, підготовлені центром: офіційно застосовуються різного напрямку політичними гравцями та силами; є підставовими для науково-експертних кіл; репрезентовані на урядових, міністерсько-відомчих сайтах; застосовуються у якості аналітичних і довідкових документів під час парламентських слухань в державі; включені до списків рекомендованих джерел для студентів вітчизняних закладів вищої освіти; характеризуються високий індексом цитованості в українських і закордонних засобах масової інформації, наукових виданнях [58].

Центр Разумкова реалізує підготовку різноманітних аналітичних доповідей, статейних матеріалів, записок, щорічних і щомісячних аналітичних підсумків, прогнозних оглядів тощо. Важливим напрямом роботи служби виступає реалізація соціологічних досліджень, результати яких оприлюднюються у науковому часописі під назвою «Національна безпека і оборона» та на веб-порталі установи.

Слід зазначити, що 2004 р. в ході роботи Міжнародного економічного форуму в Польщі Центр Разумкова названо у номінації найкращих неурядових організацій року на східноєвропейському просторі. Також за Рейтингом аналітичних центрів світу 2020 р. (Програмою аналітичних центрів і громадянського суспільства Університету Лаудера Пенсильванії) осередок віднесений до числа 100 найкращих дослідницьких центрів світового рівня. Служба займає 32-гу позицію серед найкращих аналітичних центрів світу (без урахування американських аналітичних організацій); 40-ву позицію з числа найкращих аналітичних світових служб (разом з урахуванням США); а також 1 місце у номінації найкращих аналітичних центрів на центральноєвропейському та східноєвропейському просторі [18].

Потрібно охарактеризувати аналітичну продукцію установи. Центр Разумкова створює та публікує:

- 1) щорічне видання СІПРІ загальним тиражем 1 тис. екземплярів, яке починаючи з 2000 р. розповсюджується у парламентсько-урядовому середовищі, у підрозділах центральних органів влади, серед провідних вітчизняних закладів вищої освіти, а також публічних книгозбірень;
- 2) численні матеріали засідань круглих столів, зокрема фахово-експертних обговорень;
- 3) презентації усіляких проєктів;
- 4) видання у межах серії «Бібліотека Центру Разумкова» та ін. [18].

З числа створюваної організацією продукції нас, перш за все, цікавить інформаційна аналітика. Зокрема, на веб-порталі центру розташовано у вільному доступі наступні аналітичні матеріали: доповіді; записки; статті; щорічні підсумки й прогностичні огляди; прес-релізи (синтезовані документи).

Проаналізуємо продукцію організації повніше. Як вже ішлося у попередньому розділі, доповідь представляє собою документ, що включає виклад деяких проблемних аспектів, висновків, чітких пропозицій, та передбачений відтворення в усній формі. У свою чергу інформаційно-аналітичний вид доповіді має не тільки висвітлювати множину поставлених гострих питань та відповідних до них висновків, а й вмещувати конкретні рекомендації стосовно до покращення ситуації. Даний різновид аналітичних матеріалів характеризується найскладнішою побудовою, оскільки неодмінно включає висновкову частину та актуальні пропозиції щодо подальшої оптимізації стану проблеми [58]. Загалом аналітична доповідь як документ базується на цілій низці важливих джерел, що можуть забезпечити точність отриманих даних. Аналогічно у процесі оброблення зібраних фактів перевіряються усі висунуті робочі гіпотези та виявляється, якої інформації ще не вистачає задля написання висновків як визначального елементу роботи.

Такий вид продукції Центру Разумкова, як аналітична записка, містить ґрунтовний аналіз зазначеного у ній питання, узагальнюючі висновки, та конкретні рекомендації, у разі такої потреби. Обсяг її найчастіше дорівнюється 5–10 сторінкам [8, с.47].

За існуючою методикою аналітична стаття передбачає детальний аналіз діяльності об'єкта, що вивчається. Вона характеризується наявністю багатьох фактичних даних, які співставляються, а далі між ними встановлюються причинно-наслідкові зв'язки.

Аналітична стаття має підпорядковуватися двом вимогам: бути зрозумілою широкій цільовій аудиторії читачів; представляти інтерес для спеціалістів тієї сфери, що вивчається.

Відповідно до побудови її складають вступна частина (тут наводиться актуальність обраної теми, робиться постановка проблематики), основна частина (вміщує певні фактичні дані та їх аналіз з урахуванням сформульованих гіпотез), висновки [21].

Оскільки досить популярним на сайті організації є також аналітичний прогноз, маємо також охарактеризувати цей вид аналітики. Він вміщує аналіз джерел за певний хронологічний проміжок часу (ретроспективний) та результати аналізу відомостей, що віддзеркалюють усю специфіку змін стану структурної побудови й властивостей об'єкта, який вивчається, з метою окреслення подальших перспектив його розвитку [6].

На нашу думку, потрібно проаналізувати певний вид аналітичної продукції на сайті Центру Разумкова щодо його відповідності існуючим методичним вимогам.

Для цього ми вирішили обрати аналітичну записку «Готовність до монетарної експансії» за авторством директора економічних і соціальних програм Центру Разумкова В. Юрчишина [66]. Обсяг документа становить 5 сторінок, що ідеально вписується у актуальне в аналітиці «правило п'яти сторінок». Він відкривається стислою анотацією змісту записки, у якій розкривається сутність досліджуваної теми. Проте в анотації не вказана мета

й відповідні до неї завдання дослідження, властивості обраного об'єкта, застосовані методи щодо вивчення питання, а також отримані результати роботи.

Зміст даної записки не зазначений. У вступі присутня постановка проблематики. Головне наповнення записки становить текст із виділеними гіпотетичними положеннями щодо розвитку ситуації, базовими статистичними показниками, показовими діаграмами (складають інформаційну частину документа).

На підставі наведених фактів проведено аналіз ряду важливих складових (індикативних показників), між якими визначено причинно-наслідкові взаємозв'язки (аналітична частина). Однак деяким недоліком документа можна вважати відсутність структурного розподілу матеріалу (чіткого виокремлення структурних елементів записки, що могло би покращити візуальність та зручність його засвоєння). У тексті фігурують важливі уточнення різних положень та наведених діаграм.

Висновки не виокремлені в самостійний елемент, проте є достатньо деталізованими. Головне резюме з них наведено жирним шрифтом, що суттєво полегшує сприйняття матеріалу.

Відповідно до методики важливою перевагою документа є наявність частини пропозицій, що конкретизує програму наступних кроків.

Дані про автора-виконавця записки (його прізвище та посада) надані на початку матеріалу. У свою чергу наприкінці аналітичної записки прописана адреса Українського центру економічних та політичних досліджень імені Олександра Разумкова, електронна пошта, сайт організації, контактні номери службового телефону/факсу, а також докладна план-схема розташування.

Таким чином, маємо підсумувати, що проаналізований вид аналітичних документів центру у цілому відповідає сучасним методичним вимогам.

Отже, за результатами розгляду даного питання можна зробити висновок, що Центру Разумкова на сьогодні виступає провідною установою у галузі інформаційної аналітики України.

3.2. Подальші перспективи розвитку інформаційно-аналітичних центрів в Україні

Підґрунтям взаємодії аналітичних інституцій та органів влади є подібність задач діяльності у вигляді забезпечення захисту інтересів громадянського суспільства, зростання ефективності управління державою. Станом на даний момент в Україні відсутні системного характеру, визначені на державницькому рівні, форми співпраці з фабриками думок. Органи влади під час провадження спільної діяльності з аналітичними осередками застосовують різні її форми.

Необхідно зазначити, що сьогодні інформаційно-аналітичні центри в Україні продовжують процес свого розвитку. За рейтингом Пенсільванського університету 2020 р. в країні діяло понад 90 аналітичних центрів. Причому, перші позиції з числа центральноєвропейських і східноєвропейських осередків посідав Український центр економічних та політичних досліджень імені Олександра Разумкова [64].

Однак, як ми переконалися у підрозділі 1.3, сьогодні у нашій країні все ж таки не в повну міру можливостей розвиваються як певні державні інституції з аналізу інтересів, пріоритетів та думок суспільства, так і внутрішнього плану підрозділи зв'язків з громадським середовищем. Зокрема, у структурі окремих органів влади діють окремі служби, що провадять аналітичну роботу, але часто-густо вона фінансується за рахунок держбюджетної основи і жорстко контролюється. Цілком зрозуміло, що у такий спосіб це впливає на достовірність відображення досліджуваних проблем. До числа таких інституцій варто віднести: Національний інститут проблем міжнародної безпеки при РНБО України, Національний інститут стратегічних досліджень, Інститут законодавства Верховної Ради України та ін. Характерним є те, що робота даних установ спрямована на провадження різного роду наукових досліджень. Отже, якщо вести мову про вивчення точки зору громадськості, то вона фактично не вивчається та не береться до

уваги в ході вироблення рішень владними структурами держави. Означена тенденція, безумовно, впливає на налагодження взаємовідносин діючої влади з суспільством, оскільки дослідження інтересів громадськості реалізують, більшою мірою, недержавні установи за рахунок зовнішніх каналів фінансування та внутрішніх ресурсів бізнесового призначення [19].

Зважаючи на сказане вище, інформаційно-аналітичну діяльність в контексті управління державою та прийняття важливих керівних рішень можна вважати важливою частиною державотворчих процесів (беручи до уваги демократичний вектор розвитку).

Станом на сьогодні спостерігаються певні позитивні тенденції у напрямі співпраці неурядових інформаційно-аналітичних інституцій з органами державної влади. Так, спеціалісти Українського центру економічних та політичних досліджень імені Олександра Разумкова називають наступні зрушення:

- 1) залучення фахівців-аналітиків до участі у підготовці щорічних послань Президента, розробки державних програм та стратегічної документації тощо;
- 2) провадження неурядовими аналітичними центрами спеціальних досліджень та підготовка аналітичної продукції з урахуванням замовлень органів влади;
- 3) автономна розробка аналітичними центрами проєктів державної документації з подальшою репрезентацією їх владним структурам;
- 4) організація та сприяння співробітниками аналітичних служб підвищенню кваліфікації представників органів державної влади [37, с.16-18].

Однак, не дивлячись на обнадійливі моменти у роботі згаданих осередків, відкритим питанням залишається відсутність системного характеру у їх співпраці з державними органами.

Загалом у функціонуванні аналітичних служб усіх типів можна виділити такі проблемні аспекти, як от:

- нестача фінансів з боку держави на сплату за надані аналітичними осередками інформаційні послуги та підготовлену аналітичну продукцію;
- відсутність постійної основи фінансування;
- брак налагодженої системи взаємозв'язку та швидкого реагування між працівниками аналітичних служб та державними управлінцями;
- недосконалість системи взаємовідносин між аналітичними інституціями та бізнесовими структурами;
- низький ступінь застосування з боку держави усіх можливостей державних аналітичних служб та аналогічних підрозділів у складі науково-дослідних інституцій, бібліотек й університетів;
- замала кількість аналітичних центрів на територіальному та місцевому рівнях;
- одночасне поєднання фахівцями-аналітиками різних посад, наслідком чого часто-густо є розпорошеність спеціалістів [5].

На нашу думку, додаткові питання також породжують неналагодженість співробітництва між вітчизнними аналітичними осередками та відсутність скоординованості напрямів і тематики досліджень, наслідком чого стає важкодоступність напрацьованих аналітичними центрами тематичних баз даних щодо виконаних запитів.

Дослідниця Н. Шершньова називає такі чинники недостатньої результативності роботи аналітичних центрів в Україні:

- 1) недостатня відкритість політичної влади та відсутність бажання взаємодіяти на підставі використання зовнішніх інформаційних каналів та досліджень;
- 2) слабка фінансова і матеріально-технічна база фабрик думок на фоні браку відповідної статті поточних затрат у бюджеті для забезпечення сплати консультаційних послуг державних інституцій згідно з контрактною основою;

3) фактична несформованість системи професійної підготовки спеціаліста-аналітика у сфері публічно-політичної діяльності, відповідно до чого спостерігається низький рівень грамотності працівників;

4) погана освіченість частини вітчизняних кадрів щодо функціонально-технологічних аспектів інформаційно-аналітичної роботи, що перешкоджає повноцінній організації співпраці із зарубіжними експертами-аналітиками;

5) неволодіння методикою підготовки, створення та оформлення аналітичних документів, невміння формулювати аналітичні висновки, рекомендації та пропозиції;

6) недостатня готовність ділових кіл співпрацювати та взаємодіяти в площині реалізації політичних досліджень прикладного характеру;

7) відсутність належно налагодженої комунікації між мозковими центрами у межах їхньої професійної діяльності, а також спеціалізованого журналу, визначеного інформаційно-аналітичними осередками як платформа для обміну досвідом;

8) слабке застосування можливостей Інтернету з метою представлення власних результатів роботи і досягнень [62].

Ці проблеми примушують замислитися над шляхами їх подолання, оскільки аналітична продукція сьогодні перетворилася не лише на популярний елемент новітніх досягнень та ефективності поставлених завдань, але й має суттєвий вплив на діяльність публічних управлінців і політиків. У цьому контексті доцільно розширити роботу аналітичних осередків до ринкових масштабів. Задля формування потужної мережі центрів необхідно:

1) підняти власний градус впливу (тобто, перетворитися на обов'язковий компонент співпраці з владними структурами у процесі вироблення політичних стратегій);

2) зосередитись на регіональному рівні (перейти до аналізу місцевої проблематики, що є надзвичайно важливим під кутом зору децентралізації й

передачі чималого відсотку повноважень та місцевих бюджетів від державницьких органів влади представництвом місцевого самоврядування).

3) діяти об'єктивно та неупереджено (висновки, рекомендації та пропозиції мають надаватися за допомогою залучення незалежних зовнішніх експертів та рецензентів, а також зовнішніх каналів фінансування на проведення досліджень);

4) сприяти утвердженню центрів як самодостатніх інституцій (посилити кадровий потенціал кваліфікованими спеціалістами та стабілізувати фінансові можливості) [12].

Зауважимо, що деякі вчені бачать можливі варіанти розв'язання існуючих проблем у: започаткуванні профільної асоціації інформаційно-аналітичних центрів, створенні єдиного інформаційного веб-порталу аналітичних служб, побудові рейтингу вітчизняних мозкових центрів, організації спеціалізованого державного фонду фінансування досліджень інформаційно-аналітичних структур, розробці цінних рекомендацій для потреб державної політики тощо [5].

Серед основних пропозицій та рекомендацій, що сприяли б подальшому розвитку інформаційно-аналітичної діяльності, варто також виокремити необхідність подальшої організації аналітичних підрозділів та служб у структурі бібліотечних установ, академічних університетів тощо, зважаючи на можливості широкого застосування зосереджених там ресурсів.

Слід зазначити, що основною метою діяльності інформаційно-аналітичних підрозділів бібліотек має бути інформаційна підтримка органів державної і місцевої влади шляхом задоволення їх запитів; забезпечення обслуговування через надання відповідних послуг, а також інформації оперативного і ретроспективного характеру; підготовка бібліографічних списків, бібліографічних оглядів; аналітичних довідок, інформ-досьє тощо [48].

Не менш перспективними на сьогодні можуть вважатися аналітичні центри закладів вищої освіти, у першу чергу, університетські. Останні є

багатопрофільними аналітичними осередками, що потенційно здатні провадити (завдяки власній матеріально-технічній базі, кадровому складу, напрацьованим партнерським зв'язкам) прикладного характеру дослідження з різноманітних галузей знань. Орієнтація на кращі зарубіжні моделі функціонування інформаційно-аналітичних центрів у структурі університетів та методологію проваджуваних досліджень додатково сприятиме успішному розвитку середовища вітчизняних аналітиків та, зокрема, підготовці якісної аналітичної продукції як результату їх діяльності.

Висновки до розділу 3

1) На сьогодні Український центр економічних та політичних досліджень імені Олександра Разумкова можна вважати одним з числа визначальних аналітичних осередків України та світу. Він шляхом реалізації інформаційно-аналітичної роботи пропонує споживачам ряд високоякісних аналітичних матеріалів.

2) В ході аналізу аналітичної записки центру встановлено, що вона загалом відповідає чинним вимогам, які ставляться до підготовки подібних документів. Проте вважаємо, що працівникам осередку варто було би зосередитися на виокремленні структурних елементів аналітичних продуктів з урахуванням методики створення різних видів цих матеріалів, а також специфіки оформлення тексту.

3) Як бачимо, наряду з рядом досягнень, в роботі аналітичних центрів присутні й конкретні недоліки, що пов'язані з недостатнім розумінням ролі інформаційно-аналітичних центрів у процесі розвитку демократичної держави, відсутністю координації в діяльності осередків, недостатнім рівнем грамотності та освіти працівників-аналітиків. Однак дані негативні тенденції надалі мають бути усунені шляхом створення асоціації таких осередків, вирішенням питань з фінансуванням їх з боку держави, підвищенням значущості підготовки інформаційної аналітики, створенням такого роду служб у складі університетів та бібліотек.

ВИСНОВКИ

У ході дослідження відповідно до поставлених завдань зроблено наступні висновки:

1) Специфіка інформаційно-аналітичної діяльності полягає у перетворенні необроблених даних на змістовну інформацію. Вона передбачає виявлення закономірностей, тенденцій та взаємозв'язків даних і використання цієї інформації для прогнозування та надання рекомендацій. Принципами інформаційно-аналітичної діяльності є об'єктивність, точність, релевантність, своєчасність та прозорість. Об'єктивність вимагає, щоб аналіз проводився без упереджень, а дані інтерпретувалися на основі фактів, а не припущень. Точність вимагає, щоб дані, які використовуються для аналізу, були конкретизованими та вірними, а сам аналіз проводився з використанням відповідних статистичних методів. Релевантність вимагає, щоб аналіз був пристосований до конкретних інформаційних потреб підприємства чи організації. Своєчасність вимагає, щоб висновки надавалися як можна швидше, щоб в разі термінової необхідності можна було вжити заходів, а також, щоб дані були актуальними. Прозорість диктує потребу, щоб аналіз проводився у спосіб, зрозумілий і доступний для зацікавлених сторін, і щоб методи та припущення, які використовувалися, були чітко сформульовані.

Тобто, ефективна організація інформаційно-аналітичної діяльності зумовлює чітке передання результатів. Це передбачає подання даних у форматі, доступному і зрозумілому цільовій аудиторії, та виокремлення ключових висновків і наслідків.

2) Вітчизняні аналітичні центри посідають важливе місце в житті суспільства, оскільки вони виступають посередниками між органами державної влади та соціумом. Це своєрідний засіб громадського контролю, який завдяки створюваній аналітичній продукції на підставі урахування пріоритетів і цінностей суспільства, допомагає владним органам приймати оптимальні управлінські рішення. Специфікою діяльності аналітичних

осередків є поєднання вивчення економічних, політичних та суспільних питань. Як бачимо, вітчизняні інформаційно-аналітичні центри відрізняються завданнями діяльності, типом засновників, правовим статусом, каналами фінансування тощо. Роботу центрів на сьогодні можна вважати багатоаспектним феноменом, оскільки вона передбачає урахування ряду показників у процесі розробки їх типології. Серед запропонованих дослідниками класифікацій центрів визначальними критеріями можуть бути їх профільність та проблематика досліджень.

3) Відмінною особливістю всіх аналітичних документів є їхнє призначення. Вони є проміжним етапом у процесі ухвалення управлінського рішення і, в деяких випадках, оформлення цього рішення у вигляді чергового нормативного акта. Означені матеріали ініціюють управлінські рішення, дають змогу обрати той чи інший спосіб управлінського впливу. Мета їх створення - передача інформації від одного адресата до іншого або фіксація (аналіз) певних інформаційних відомостей. Фактично усі аналітичні документи виконують такі основні функції: інформаційну (сприяють прийняттю різних типів рішень на управлінських рівнях); організаційну (допомагають формувати документальні потоки та масиви); навчальну (сприяють створенню індивідуальної системи знань замовника); кумулятивну (безпосередньо формують банк знань певної наукової галузі); пізнавальну (активізують процес пізнання навколишньої реальності); евристичну (надає фахівцям принципово нову інформацію з урахуванням їх зацікавленості); довідкову (синтезують найбільш нові й актуальні дослідження, пропонують споживачеві фактографічні дані); пошукову (поліпшує пошук первинних матеріалів та дозволяє зекономити час).

4) Аналітичні документи вміщують узагальненого характеру інформаційні відомості, одержані внаслідок багатоаспектного, ґрунтовного і критичного аналізу відповідних первинних матеріалів, кваліфіковану оцінку поточного, наявного стану і майбутніх перспектив розвитку досліджуваного питання. Встановлено, що основними видами аналітичної продукції є:

аналітичний огляд, аналітична записка, аналітична довідка та аналітичний звіт. Означені документи мають чітке функціональне призначення та їм властиві певні особливості підготовки. Схожими для них є атрибутивні (тобто, якісні) елементи, які обумовлюють потребу провадження інформаційно-аналітичної роботи.

5) Підготовка аналітичних документів вимагає ретельного планування, аналізу даних і чіткої комунікації. Дотримуючись цих кроків, можна створити ефективні аналітичні документи, які надаватимуть управлінцям цінну інформацію та рекомендації. Як вдалося з'ясувати, єдиних універсальних вимог до підготовки аналітичних документів на даний момент не існує, тому що їх форма, змістове наповнення, загальна кількість сторінок та назва матеріалу залежать від таких чинників, як зацікавленість замовника, особливості документа (питання, яке слід розв'язати), вимог щодо організації робочого процесу, наявності вільного часу тощо. Упродовж підготовки аналітичного документа фахівцю слід враховувати такі загальні принципи діяльності, як: точність наданих формулювань, лаконічність й стислість подачі інформаційних відомостей, ясність і зрозумілість викладу матеріалу, належне знання інформаційних запитів замовників та зацікавлених осіб. Сьогодні, в умовах пришвидшення усіх процесів інформаційної діяльності та вимог щодо мобільності строків підготовки матеріалів важливою умовою є зменшення обсягу та загальної кількості сторінок аналітичної документації.

б) Український центр економічних та політичних досліджень імені Олександра Разумкова, створений 1994 р., на даний момент можна вважати однією з найбільш потужних аналітичних інституцій України. Цей осередок має вже певну історію, досвід роботи, та займає поважні позиції у рейтингах аналітичних служб європейського простору та світового рівня. Як вдалося з'ясувати, у процесі інформаційно-аналітичної діяльності центр готує ряд важливих аналітичних документів, як от: аналітичні доповіді; аналітичні записки; аналітичні статті; щорічні аналітичні підсумки і прогнози, прес-релізи. Можна сказати, що це достатньо змістовні та якісні аналітичні

документи, які активно застосовуються сьогодні держслужбовцями для прийняття ефективних управлінських рішень.

За результатами проведеного нами аналізу аналітичної записки з сайту центру можна зробити висновок, що документ у цілому відповідає чинним вимогам, які висуваються до створення даного типу аналітичних продуктів. Зокрема, важливим є наявність у записці інформаційної та аналітичної складової, а також детальних висновків та пропозицій, що є цінним для визначення програми наступних дій. Разом з тим, нами було виявлено певні недоліки стосовно до структурування записки: відсутність змісту (надало б більшої чіткості документу) та виділення структурних елементів дослідження (оформлення тексту).

7) Діяльність інформаційно-аналітичних центрів України зі створення аналітичної продукції сьогодні має вирішальне значення для розвитку демократичних засад українського суспільства, оскільки вони виступають посередниками між державною владою і громадськістю. Останніми роками спостерігається тенденція розширення мережі аналітичних осередків та деякі з них посідають перші позиції у світових рейтингах. Разом з тим, у діяльності аналітичних інституцій присутні такі недоліки: відсутність постійної основи фінансування; брак налагодженої системи взаємозв'язку між працівниками аналітичних служб та державними управлінцями; недосконалість системи взаємовідносин між аналітичними інституціями та бізнесовими структурами; низький ступінь застосування з боку держави усіх можливостей державних аналітичних служб у складі науково-дослідних інституцій, бібліотек й університетів; замала кількість аналітичних центрів на територіальному та місцевому рівнях; одночасне поєднання фахівцями-аналітиками різних посад; відсутність скоординованості напрямів і проблематики в діяльності вітчизнних осередків; важкодоступність напрацьованих аналітичними центрами баз даних виконаних запитів тощо.

8) Не дивлячись на наявні проблемні аспекти у діяльності інформаційно-аналітичних осередків, за умови участі держави процес еволюції аналітичних центрів можливо прискорити та актуалізувати. З числа можливих пропозицій у напрямку оптимізації розвитку центрів можна запропонувати такі заходи:

- започаткування спеціалізованих фінансових фондів для здійснення аналітичних досліджень та підготовки аналітичної продукції;
- ініціювання створення профільної асоціації аналітичних центрів;
- створення єдиної бази даних виконаних аналітичними центрами запитів;
- поживлення процесу організації аналітичних служб та підрозділів при університетах та бібліотечних установах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білецький В. С. Аналітичні центри в сучасному світі. *Науково-технічна інформація*. 2002. № 2. С. 60-63.
2. Білецький В. С. Громадські організації та їх роль у житті суспільства. *Схід*. №8. 1997. С.16-19.
3. Білик К. В. Організація інформаційно-аналітичної діяльності в установі. Маріуполь: МДУ, 2020. С. 1–13.
4. Боднар О. Діяльнісний підхід до структурування аналітико-експертної діяльності. *Проблеми освіти*. 2015. № 83. С. 110–113.
5. Валюх А. М., Курілов Є. А. Проблеми аналітичних центрів України та шляхи їх вирішення. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 19. С. 45–51.
6. Варенко В. М. Інформаційно-аналітична діяльність: навч. посіб. Київ, 2014. 417 с.
7. Варенко В. М. Інформаційно-аналітичні технології прийняття ефективних управлінських рішень. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2014. № 3. С. 62–65.
8. Варенко В. М. Методичний аспект створення інформаційно-аналітичних документів: аналіз, технології, проблеми. *Вісник Книжкової Палати*. 2015. № 3. С. 46-48.
9. Власова Г. Аналітико-синтетична переробка інформації: навч. посіб. Київ: ДАКККіМ, 2006. 292 с.
10. Вовк Н. Інформаційно-аналітичні документи: сфера використання та класифікація. *Вісник Книжкової палати*. 2016. №4. С. 47-49.
11. Гайдамак О.С. Інформаційно-аналітична діяльність фахівця в галузі освіти. *Вісник Омського державного педагогічного університету*. 2006. № 3. С. 12–18.

12. Голота С. Розумна сила. Чому Україні слід розвивати аналітичні центри. Українська правда. 2017. 17 трав. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2017/05/17/7144095/>
13. Горбаченко Т. Аналітико-синтетична переробка документної інформації: навч. посіб. для дистанц. навчання 2-ге вид., перероб. і доп. Київ: Ун-т «Україна», 2008. 311 с.
14. Горовий В.М. Служба інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського (1992-2006): етапи становлення URL: www.archives.gov.ua/Publicat/AU/AU-1-6-2006/05.pdf
15. Григораш С. М. Змістова композиція аналітичних документів. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2013. № 1. С. 21–25.
16. ДСТУ 5034:2008 «Інформація і документація. Науково-інформаційна діяльність. Терміни та визначення понять»; чинний від 2008-04-08. Вид. Офіц. Київ: УкрІНТЕІ, 2009.
17. Захарова І.В., Філіпова Л.Я. Основи інформаційно-аналітичної діяльності: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ: Центр учбової літератури, 2013. 335 с.
18. Історія Центру. Український центр економічних та політичних досліджень ім. О. Разумкова. URL: <http://razumkov.org.ua/pro-nas/istoriia-tsentru> (дата звернення: 05.04.2024).
19. Кандагура К. С. Неурядові аналітичні центри як елементи вираження думки громадськості у співпраці з суб'єктами державного управління. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2010. № 9. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2010_9_10
20. Клименко О. Фабрики думок: вплив неурядових організацій на політику демократичних держав. *Політичний менеджмент*. 2007. № 2. С. 92–93.

21. Кліцаков Ю. Мистецтво аналізу, або як написати аналітичну статтю. URL: <https://yambus.com.ua/mistetstvo-analizu-abo-yak-napisati-analichnu-stattyu/> (дата звернення: 05.04.2024).
22. Ковальчук Я. Принципи інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності органів національної поліції України. Підприємство, господарство і право. 2020. (№9) С. 132–135.
23. Ковтун І. В. Зміст та сутність поняття «аналітична робота»: перспективи вирішення проблеми законодавчого терміна. *Право і суспільство*. 2011. (№ 5). С. 99–103.
24. Конституція України від 28 червня 1996 р. Офіційний портал Верховної.Ради.України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 10.05.2023).
25. Костенко О. Інформаційно-аналітичний процес в управлінні *Економічний часопис*. XXI. 2013. С. 89-91.
26. Костюк С. Неурядові аналітичні центри в контексті реалізації євроінтеграційного курсу України. *Схід*. №5. 2001. С. 50-54.
27. Кузнякова Т.В. Сутність, завдання і місце інформаційноаналітичної діяльності в сучасному державному управлінні. Теорія та практика державного управління : збірник наук. праць, Харків: Регіон. Ін-т держ. Упр. Нац. Акад. Держ. Упр. При Президентові України. 2014. (№1). С. 37-46.
28. Кунанець Н. Е. Консолідована інформація: сучасний фах освітньо-наукового напрямку інформаційних наук. Інформаційні системи та мережі: [збірник наукових праць] / відповідальний редактор В. В. Пасічник. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2009. С. 157-169.
29. Кушнарєнко Н.М. Наукова обробка документів: підручник. Київ: Вікар, 2003. 328 с.
30. Маєвська О. М. Класифікація «мозкових центрів» світу: основні підходи. *Політичне життя*. 2017. Т.1. Вип.2. С. 125–129.

31. Мандзюк О.А. Інформаційно-аналітичні служби, центри аналітичних досліджень як суб'єкти аналітичної діяльності. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. Вип. 48. Т.1. С. 164-170.
32. Мандзюк О. А. Методика підготовки аналітичних документів в інформаційній сфері. *Juridic National: Theorie si Practica*. 2015. №4 (14). С. 38-41.
33. Мандзюк О. Поняття та зміст аналітичної діяльності. *Інформаційне право*. 2017. №10. С.171-176.
34. Мандзюк О. А. Цілі і завдання аналітичної діяльності у сфері інформаційних відносин. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 1. С. 110–113.
35. Мина Ж. Інформаційно-аналітична діяльність в бібліотечно-інформаційній сфері на сучасному етапі. Інформація, комунікація, суспільство: матеріали 3-ої Міжнар. Наук. Конференції ІКС-2014 (Львів, 21–24 травня 2014 р.) Львів: Нац. Ун-т «Львівська політехніка», 2014. С. 294–295.
36. Муковський І. Т. Інформаційно-аналітична діяльність у міжнародних відносинах: навч. посіб. Київ: Кондор, 2012. 224 с.
37. Неурядові аналітичні центри в Україні: можливості, виклики, перспективи. *Національна безпека і оборона*. 2007. №6 (90). С. 3-38.
38. Павлов О. І. Основи інформаційно-аналітичної діяльності : навч. посіб. Одеса :Астропринт, 2011. 238 с.
39. Палій С. Інформаційно-аналітична діяльність у контексті розвитку інформаційного суспільства. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2022. № 3. С. 76–80.
40. Пархоменко В. Д. Інформаційно-аналітична діяльність: проблеми і перспективи. *НТІ*. 2000. № 1. С. 2-5.
41. Петренко І. І. Аналітичні центри // Велика українська енциклопедія. URL: [https://vue.gov.ua/Аналітичні центри/](https://vue.gov.ua/Аналітичні_центри/) (дата звернення: 6.04.2024).

42. Петренко І. І. Аналітичні центри як суб'єкти формування публічної політики: Монографія. Київ: Вадим Карпенко, 2018. 360 с.
43. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13 січня 2011 року № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17> (дата звернення: 31.03.2023).
44. Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992 року № 2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12> (дата звернення: 31.03.2023).
45. Пугач А. О. Сутність процесу інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної виконавчої влади в Україні. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2010. № 8. С. 1–3.
46. Рейтерович І., Ситник С. Аналітичний документ як інструмент підготовки управлінських рішень: навч.-метод. матеріали. Київ: НАДУ, 2013. 56 с.
47. Ржевська Н. Ф. Стратегічна аналітика в США та Україні: генеза ставлення та сучасний стан. *Політичний менеджмент*. 2013. № 59. С. 167-175. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PoMe_2013_59_19
48. Рудь І. Оптимізація діяльності інформаційно-аналітичних відділів бібліотек. *Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського*. 2014. Вип. 39. С. 363-372. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2014_39_33.
49. Сенченко М., Сенченко О., Гастинщиков В. Мозкові центри країн світу. Київ : Персонал, 2016. 278 с.
50. Сербін О. О., Ярошенко Т. О. Інформаційно-аналітичні центри університетів та бібліотек: виклики часу. *Український інформаційний простір*. 2022. № 2 (10). С. 293–312.
51. Сілкова Г. В. Інформаційно-аналітичні дослідження як особливий аспект інформаційної діяльності. Рівне, 1997. 53 с.
52. Сорока М.Б. Національна система реферування української наукової літератури. Київ: НБУВ, 2002. 209 с.

53. Соснін О.В. Інформаційна політика України: проблеми розбудови. *Стратегічна панорама*. 2005. № 3. С. 186-192.
54. Сурмин Ю. П. Теорія систем та системний аналіз: навч. посіб. Київ: МАУП, 2003. 368 с.
55. Телешун С. О. Політична аналітика, прогнозування та політичні консультації. Київ: Вид. Паливода А.В., 2001. 112 с.
56. Федорчук О. Недержавні аналітичні центри України як сегмент політичної науки. *Вісник Львівського університету*. Серія філософсько-політологічні студії. 2017. Вип. 10. С. 155–159.
57. Федотова О.О. Аналітичні матеріали як допоміжний засіб прийняття якісних керівних рішень. Інформаційна освіта та професійно-комунікативні технології XXI століття: матеріали XVI Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 13–15 вересня 2023 року) / за заг. ред. В. Г. Спрінсяна ; ред. кол.: Г. О. Оборський, В. Г. Спрінсян, О. В. Шевченко [та ін.] ; відп. за вип. О. В. Лаврик, О. О. Татакі. Одеса, 2023. С.93 –97.
58. Федотова О.О. Інформаційно-аналітична діяльність українського центру економічних та політичних досліджень імені Олександра Разумкова // Інформологічні, документознавчі, бібліотекознавчі та архівознавчі студії в сучасному світі: збірник матеріалів I Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (м. Київ, 27 жовтня 2022 р.). Київ: МДУ, 2022. С.204-210.
59. Хромченко Л. Г., Раковська-Башмакова О.С., Шраєр А.С. Організація інформаційної діяльності (теоретичні основи): навч. посіб. Харків : «МСУ Харків», 2008. 352 с.
60. Чернявська Л.Н. Неурядові аналітичні центри (НАЦ): традиції та перспективи розвитку в Україні // Актуальні проблеми міжнародних відносин: Збірник наукових праць. Київ, 2004. Випуск 50. (Частина. 1). С. 208 – 217.
61. Швецова-Водка Г. М. Види інформації. Вісник ХДАК. 2001. Вип. 6. С. 233–241.

62. Шершньова Н. Фабрики думок в Україні як складова формування зовнішньополітичного курсу країни. URL: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/2241>
63. Шостак А. Аналітичні центри в Україні: особливості та виклики роботи URL: <https://uplan.org.ua/analytics/analychni-tsentry-v-ukraini-osoblyvosti-ta-vyklyky-roboty/>
64. Шулімов С. Аналітичні центри в Україні: сучасність та можливості розвитку. *Наукові перспективи*. 2021. №9 (15). С.251–259.
65. Шульгіна В. І. Прикладна лінгвістика як навчальна та наукова спеціальність. Лінгвістика і літературознавство. Актуальні проблеми слов'янської філології : міжвузівський збірник наукових статей. Вип. XII. Ніжин : Аспект-Поліграф, 2007. С. 6–11.
66. Юрчишин В. Готовність до монетарної експансії: аналітична записка. Київ: Центр Разумкова, 2023. 5 с.